

ҚОНУНИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

ДАР БОРАИ ҲИМОЯИ ҲУҚУҚИ ИСТЕЪМОЛКУНАНДАГОН
(Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, с. 2004, №12, қ.1, мод. 699; с. 2008, №10, мод. 805, мод. 817; с. 2013, №12, мод. 896; с. 2015, №3, мод. 215)

(Қонуни ҚТ аз 6.10.2008 № 424, № 436, аз 28.12.2013 № 1052, аз 18.03.2015 № 1193, аз 2.01.2018 № 1498, аз 29.01.2021 № 1769, аз 23.12.2021 № 1847, аз 15.03.2023 № 1959, аз 22.06.2023 № 1980)

Қонуни мазкур муносибатҳои байни истеъмолкунандагон ва истеҳсолкунандагон, иҷрокунандагон, фурӯшандагонро ҳангоми фурӯши мол (иҷрои қор, хизматрасонӣ) ба танзим дароварда, ҳуқуқи истеъмолкунандагонро барои харидани моли (қори, хизматрасонии) дорои сифати муносиб ва барои ҳаёту саломатии истеъмолкунандагон бехатар, гирифтани маълумот оид ба мол (қор, хизматрасонӣ) ва истеҳсолкунандагони (иҷрокунандагони, фурӯшандагони) он, ҳимояи давлатӣ ва ҷамъиятии манфиати онҳоро муқаррар ва тарзи татбиқи ин ҳуқуқҳоро муайян мекунад.

БОБИ 1. МУҚАРРАРОТИ УМУМӢ

Моддаи 1. Мафҳумҳои асосӣ

Мафҳумҳои асосие, ки дар Қонуни мазкур истифода мешаванд:

- **истеъмолкунанда** - шахси воқеӣ ё ҳуқуқие, ки ният дорад мол (иҷрои қор, хизматрасонӣ)- ро фармоиш диҳад ё харидорӣ намояд, ё худ онҳоро танҳо барои эҳтиёҷоти шахсӣ, оилавӣ, рӯзгор ва ҷайра, ки бо анҷом додани фаъолияти соҳибқорӣ алоқаманд намебошанд, истифода намояд;

- **гурӯҳи номуайяни истеъмолкунандагон** - доираи васеи шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ, ки муайян ва ба мувофиқа ҷалб намудани онҳо ба сифати даъвогар, инчунин муҳокимаи масъалаҳои ҳуқуқу уҳдадорӣ онҳо ҳангоми баррасии парвандаҳо имконнопазир мебошад (*Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1769*);

- **истеҳсолкунанда** - ташкилоте, ки новобаста аз шакли ташкилию ҳуқуқии он, инчунин соҳибқори инфиродие, ки молро ҷиҳати фурӯш барои истеъмолкунандагон истеҳсол мекунад;

- **иҷрокунанда** - ташкилоте, ки новобаста аз шакли моликият, инчунин соҳибқори инфиродие, ки қорро барои истеъмолкунандагон тибқи шартномаи бемузд ё музднок иҷро мекунад ё хизмати онҳоро ба ҷо меоваранд;

- **фурӯшанда** - ташкилоте, ки новобаста аз шакли ташкилию ҳуқуқии он, инчунин соҳибқори инфиродие, ки молро тибқи шартномаи хариду фурӯш ба истеъмолкунанда мефурӯшанд;

- **чеки мол** - талони ҳазинадорӣ бо суроъаи фурӯшанда ва сабти маблаъ, ки ба мол, истеҳсол, нигоҳдорӣ ва хариду фурӯши он мансуб мебошад;

- **чеки хазинадорӣ** - талони дар мошини назоратии хазина чопшуда бо зикри маблаъи гирифташуда, санаи фурӯш, номи ташкилоте (соҳибкори инфиродие), ки молро барои фурӯш истеҳсол мекунад;

- **стандарт** - стандарти давлатӣ, меъёру қоидаҳои санитарӣ, шаҳрсозӣ ва дигар ҳуҷҷатҳои меъёрие, ки тибқи қонун талаботи ҳатмиро ба сифати мол (кор, хизматрасонӣ) муқаррар менамояд (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1980*);

- **сифати мол (кор, хизматрасонӣ)** - маҷмӯи хусусиятҳои моле (коре, хизматрасоние), ки ба талаботи муқарраргардида ва ё эҳтимолии истеъмолкунанда (бехатарӣ, коршоямӣ, хусусиятҳои истифода, боэҳтимолиӣ, камхарҷӣ, талаботи иттилоотии завқӣ ва ҷайра) - ро қонеъ гардонидани он нисбат дорад;

- **мӯҳлати кафолат** - мӯҳлати тақвими (ба ҳисоби моҳ) ё кор (ба ҳисоби соат, давраи хизмат, километри гашт ва ҳоказо), ки дар ин муддат мол (натиҷаи кор, хизматрасонӣ) бояд ба тамоми талаботи сифате ҷавобгӯ бошад, ки бо тартиби муқарраргардидаи қонунгузорӣ муайян карда шудааст;

- **мӯҳлати коршоямӣ** - даврае, ки баъди гузаштани он мол (натиҷаи кор) барои истифода кардан аз рӯи таъиноташ корношоям доништа мешавад;

- **мӯҳлати хизмат** - даврае, ки дар ҷараёни он истеҳсолкунанда ўҳдадор мешавад ба истеъмолкунанда имконияти аз рӯи таъинот истифода бурдани мол (натиҷаи кор)-ро муҳаё намояд ва бехатарии мол (ичрои кор)-ро барои ҳаёт ва саломатии истеъмолкунанда ва ҳамчунин барои муҳити зист кафолат медиҳад;

- **мӯҳлати нигоҳдорӣ** - даврае, ки дар рафти он мол (натиҷаи кор, хизматрасонӣ), дар сурати риоя шудани шартҳои муқарраргардидаи нигоҳдорӣ, хусусиятҳои дар ҳуҷҷати меъерӣ ва ё дар шартнома зикршуда, ки талаботро нисбати мол (кор, хизматрасонӣ) муқаррар кардааст, нигоҳ медорад;

- **нуқсони мол (кор, хизматрасонӣ)** ё худ моли дорои сифати номатлуб - номувофиқатии мол (кор, хизматрасонӣ) ба стандарт, ба шартҳои шартнома ё худ ба талаботи оддии сифати мол (кор, хизматрасонӣ);

- **нуқсони ҷиддии мол (кор, хизматрасонӣ)** - нуқсоне, ки истифодаи мол (кор, хизматрасонӣ)-ро мутобиқи таъиноташ номумкин ё нораво мегардонад ё онро бартараф кардан мумкин нест ва ё баъди рафъаш боз зоҳир мешавад, ки барои бартараф кардани он маблаъи калон лозим аст ё худ бар асари он истеъмолкунанда ба андозаи зиёдтар аз баҳрае маҳрум мешавад, ки ҳангоми имзои шартнома ба он умед баста буд;

- **бехатарии мол (кор, хизматрасонӣ)** - набудани хавфе, ки бо эҳтимолияти расонидани зарар ба ҳаёт, саломатӣ ё молу мулки истеъмолкунанда, инчунин ба муҳити зист ҳангоми истифода, нигоҳдорӣ, интиқол ва нобудкунии мол (натиҷаи кор, хизматрасонӣ) ё дар ҷараёни иҷрои кор (хизматрасонӣ) алоқамандӣ дорад (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1980*).

Моддаи 2. Қонунгузори Чумхурии Тоҷикистон дар соҳаи ҳимояи ҳуқуқи истеъмолкунандагон

Қонунгузори Чумхурии Тоҷикистон дар соҳаи ҳимояи ҳуқуқи истеъмолкунандагон ба Конститутсияи Чумхурии Тоҷикистон асос ёфта, аз Қонуни мазкур, дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии Чумхурии Тоҷикистон ва аз санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ, ки Чумхурии Тоҷикистон эътироф кардааст, иборат мебошад (*Қонуни ҚТ аз 2.01.2018 № 1498*).

Моддаи 3. Ҳуқуқи истеъмолкунанда

Истеъмолкунанда ҳуқуқ дорад:

- ба маърифатнокӣ дар соҳаи ҳимояи ҳуқуқҳои истеъмолкунандагон;
 - ба маълумот доир ба мол (кор, хизматрасонӣ) ва ҳамчунин доир ба истеҳсолкунандагони (ичрокуандагони, фурӯшандагони) он;
 - ба дастрасӣ ба иттилоот дар соҳаи ҳимояи ҳуқуқи истеъмолкунандагон (*Қонуни ҚТ аз 23.12.2021 № 1847*);
 - ба гирифтани чеки мол, чеки ҳазинадорӣ ва ё дигар ҳуҷҷати тасдиқкунандаи пардохти маблаъи мол (кор, хизматрасонӣ) (*Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1769*);
 - ба бехатарии мол (кор, хизматрасонӣ);
 - ба интиҳоби озоди мол (кор, хизматрасонӣ);
 - ба иваз намудан ё баргардондани моли дорои сифати номатлуб (*Қонуни ҚТ аз 23.12.2021 № 1847*);
 - ба сифати муносиби мол (кор, хизматрасонӣ);
 - ба иваз намудани моли дорои сифати номатлуб (*Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1769*);
 - ба чуброни пурраи зараре (зиёне), ки бинобар нуқсони мол (кор, хизматрасонӣ) расидааст;
 - ба бартараф намудани нуқсон ва камбудии мол (кор, хизматрасонӣ) (*Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1769*);
 - ба суд ва дигар мақомоти ваколатдори давлатӣ барои ҳимояи ҳуқуқ ва манфиатҳои худ муроҷиат намояд (*Қонуни ҚТ аз 18.03.2015 № 1193*);
 - ба таъсис додани иттиҳодияҳои ҷамъиятии истеъмолкунандагон;
 - ба пешниҳод кардани таклифу дархостҳо оид ба беҳтар кардани сифати мол (кор, хизматрасонӣ) ба истеҳсолкунанда (фурӯшанда).
- Ҳуқуқҳои истеъмолкунандагонро қонун кафолат медиҳад (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1980*).

Моддаи 4. Таъмини ҳуқуқи истеъмолкунанда ба маърифатнокӣ дар соҳаи ҳимояи ҳуқуқи истеъмолкунанда

Ҳуқуқ доштани истеъмолкунанда ба маърифатнокӣ дар соҳаи Ҳимояи ҳуқуқи истеъмолкунандагон бо роҳи ба барномаи муассисаҳои таълимии таҳсилоти умумии асосӣ, миёнаи умумӣ, ибтидоии касбӣ, миёнаи касбӣ ва олии касбӣ дохил намудани масъалаҳо оид ба асосҳои дониши истеъмолӣ (матлуботӣ) ва ҳамчунин бо роҳи ташкили системаи огоҳонии истеъмолкунанда аз ҳуқуқҳояш ва амалҳои зарурии Ҳимояи ин ҳуқуқҳо таъмин карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 18.03.2015 № 1193, аз 22.06.2023 № 1980*).

Дар фанҳои таълимӣ мавзӯҳо оид ба асосҳои ҳуқуқи истеъмолкунандагон аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ дар соҳаи маориф муайян карда мешаванд (*Қонуни ҚТ аз 18.03.2015 № 1193*).

Моддаи 5. Ҳуқуқи истеъмолкунанда ба интихоби озоди мол (кор, хизматрасонӣ)

Истеъмолкунанда дар вақти барояш муносиб бо назардошти тартиботи кори фурӯшанда (истеҳсолкунанда, иҷроқунанда) ба интихоби озодонаи моли (кори, хизматрасонии) хушсифат ҳуқуқ дорад.

Фурӯшанда (истеҳсолкунанда, иҷроқунанда) ўҳдадор аст ба истеъмолкунанда дар интихоби озодонаи мол (кор, хизматрасонӣ) ёрӣ расонад (*Қонуни ҚТ аз 18.03.2015 № 1193*).

Ба баъзе гурӯҳҳои истеъмолкунандагон дар хизматрасонии тичоратӣ, маишӣ ва дигар намудҳои хизматрасонии истеъмолкунандагон бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон имтиёз ва бартарият дода мешавад (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1980*).

Ба муқаррар намудани бартариятҳо, маҳдудиятҳои бевосита ё худ бавосита ҳангоми интихоби мол (кор, хизматрасонӣ), лайф аз бартарие ё маҳдудиятҳои, ки қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ намудааст, роҳ дода намешавад.

Моддаи 6. Сифат ва миқдори мол (кор, хизматрасонӣ)

Фурӯшанда (истеҳсолкунанда, иҷроқунанда) ўҳдадор аст ба истеъмолкунанда моле диҳад (кореро иҷро намояд, хизмате расонад), ки сифат ва миқдори он ба шартнома мувофиқ бошад (*Қонуни ҚТ аз 18.03.2015 № 1193, аз 2.01.2018 № 1498*).

Аз ҷониби фурӯшанда дар шартнома пешбинӣ намудани шартҳои иловагӣ нисбати хусусиятҳои техникии мол, ки истеҳсолкунанда муқаррар кардааст, манъ аст (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1980*).

Ҳангоми дар шартнома мавҷуд набудани шартҳо оид ба сифати мол (кор, хизматрасонӣ), фурӯшанда (истеҳсолкунанда, иҷроқунанда) ўҳдадор аст барои мақсадҳои, ки ҷунин мол (кор, хизматрасонӣ) одатан истифода мешавад, ба истеъмолкунанда мол диҳад (корро иҷро намояд, хизмат расонад) (*Қонуни ҚТ аз 18.03.2015 № 1193, аз 2.01.2018 № 1498, аз 29.01.2021 № 1769*).

Агар фурӯшанда (истеҳсолкунанда, иҷрокунанда) ҳангоми бастанӣ шартнома доир ба мақсадҳои мушаххаси харидории мол (иҷрои кор, хизматрасонӣ) аз ҷониби истеъмолкунанда огоҳ шуда бошад, фурӯшанда (истеҳсолкунанда, иҷрокунанда) ӯҳдадор аст ба истеъмолкунанда молеро диҳад (кореро иҷро намояд, хизмате расонад), ки он мувофиқи ин мақсадҳо барои истифода коршоям бошад (*Қонуни ҚТ аз 18.03.2015 № 1193, аз 29.01.2021 № 1769*).

Ҳангоми фурӯши мол аз рӯи намуна ва ё тавсиф фурӯшанда ӯҳдадор аст ба истеъмолкунанда моли ба намуна ва ё тавсиф мувофиқро диҳад (*Қонуни ҚТ аз 18.03.2015 № 1193, аз 2.01.2018 № 1498*).

Агар бо стандарт нисбати сифати мол (кор, хизматрасонӣ) талаботи ҳатмӣ пешбинӣ шуда бошад, фурӯшанда (истеҳсолкунанда, иҷрокунанда) ӯҳдадор аст ба истеъмолкунанда молеро супорад (коре, хизматеро ба ҷо оварад), ки он мувофиқи ин талабот бошад (*Қонуни ҚТ аз 18.03.2015 № 1193, аз 29.01.2021 № 1769*).

Истеъмолкунанда фақат маблаъи миқдори муайяни моли гирифтааш (кори, хизмати ба ҷо овардаш) - ро пардохт менамояд.

Баҳисобгирии моли (кори, хизматрасонии) ҳаққонӣ гирифтаи истеъмолкунанда (кору хизмати ҳаққонӣ барояш иҷрокарда) - ро фурӯшанда бо воситаҳои ченаке, ки мақомоти давлатии стандартизатсия ва метрология санҷида, тамла задаанд, таъмин менамояд. Ин асбобу анҷомҳо ва дигар асбобу анҷомҳои ҳисобгирии инфиродии миқдори моли гирифтаи истеъмолкунанда (кору хизмати расонида) моликияти фурӯшанда (истеҳсолкунанда, иҷрокунанда) буда, аз тарафи онҳо хизматрасонӣ мешаванд (*Қонуни ҚТ аз 6.10.2008 № 424, аз 22.06.2023 № 1980*).

Агар фурӯшанда (истеҳсолкунанда, иҷрокунанда) ба истеъмолкунанда назар ба миқдори пешбиниамудаи шартнома камтар мол супурда (кору хизматро ба ҷо оварда) бошад, пас фурӯшанда (истеҳсолкунанда, иҷрокунанда) ӯҳдадор аст, ба шарте, ки дар шартнома тартиби дигар пешбинӣ нашуда бошад, зарари ба истеъмолкунанда расидаро пурра ҷуброн намояд (*Қонуни ҚТ аз 18.03.2015 № 1193, аз 23.12.2021 № 1847*).

Дар шартнома пешбинӣ намудани шартҳои, ки ҳуқуқҳои истеъмолкунандаро нисбат ба ҳуқуқҳои муқарраркардаи қонунгузорӣ маҳдуд месозанд, манъ аст.

Моддаи 7. Ӯҳдадорӣҳои истеҳсолкунанда (иҷрокунанда, фурӯшанда) ҷиҳати муқаррар намудани мӯҳлатҳои хизмат, коршоямӣ ва кафолати мол (кор)

(Қонуни ҚТ аз 18.03.2015 № 1193)

Истеҳсолкунанда (иҷрокунанда) ӯҳдадор аст мӯҳлати хизмати моли (кори) истифодааш дарозмуддат, аз ҷумла маснуоти комплекти (ҷузъу қисмҳо, агрегатҳо)-ро, ки бо мурури замон барои ҳаёт, саломатии истеъмолкунанда

хавфнок шуда, ба молу мулки ӯ ё ба муҳити зист зарар расонда метавонад, муқаррар намояд (*Қонуни ҚТ аз 18.03.2015 № 1193, аз 22.06.2023 № 1980*).

Мўҳлати хизмати мол (қор) бо воҳиди вақт ва ҳамчунин бо воҳидҳои дигари ченак (километр, метр ва ҷайра) вобаста ба таъинот ва хусусияти мол ҳисоб карда мешавад.

Истеҳсолкунанда (ичроқунанда) ӯҳдадор аст ба маҳсулоти озуқа, ороишиву атриёт, доруворӣ, молҳои кимиёвӣ, рӯзгор ва ба дигар молҳои ҳаммонанд мўҳлати қоршоямӣ муқаррар намояд (*Қонуни ҚТ аз 18.03.2015 № 1193*).

Фурӯштани мол (ичроқи қор) баъди гузаштани мўҳлати муқарраршудаи қоршоямиаш ва ҳамчунин моле (ичроқи қоре), ки бояд ба он мўҳлати хизмат ё мўҳлати қоршоямӣ муқаррар карда шавад, вале муқаррар нагардидааст, манъ аст.

Истеҳсолкунанда (ичроқунанда, фурӯшанда) ӯҳдадор мебошад, ки дар давраи мўҳлати кафолатии муайяншуда ё мўҳлати кафолатии иловагии муқаррарнамудааш талаботи истеъмолкунандаро тибқи Қонуни мазкур қонё гардонад (*Қонуни ҚТ аз 2.01.2018 № 1498*).

Моддаи 8. Ҳуқуқи истеъмолкунанда ба бехатарии мол (қор, хизматрасонӣ)

Истеъмолкунанда ҳангоми риояи шартҳои муқарраршуда истифодабарӣ, нигоҳдорӣ, интиқол ва нобудкунии мол (қор, хизматрасонӣ), ки барои ҳаёт, саломатии истеъмолкунанда, муҳити зист бехатар бошад, инчунин ба молу мулки ӯ зиён нарасонад, ҳуқуқ дорад (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1980*).

Талаботе, ки бехатарии мол (қор, хизматрасонӣ)-ро барои ҳаёту саломатии истеъмолкунанда, муҳити зист таъмин месозад, инчунин расидани зарарро ба молу мулки истеъмолкунанда пешгири менамояд, ҳатмӣ буда, тибқи қонун муқаррар карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1980*).

Истеъмолкунанда ҳуқуқ дорад бо воситаҳои ахбори омма дар бораи моле (қоре, хизматрасоние), ки барои ҳаёт, саломатӣ, молу мулк ва муҳити зист хавфу хатар дорад, аз ҳисоби фурӯшанда (истеҳсолкунанда, иҷроқунанда) иттилоот дошта бошад (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1980*).

Истеҳсолкунанда (ичроқунанда) ӯҳдадор аст дар давоми мўҳлати муқаррарнамудаи кафолат, муҳлати истифода ё мўҳлати қоршоямӣ мол (қор) бехатарии мол (қор) - ро таъмин намояд (*Қонуни ҚТ аз 18.03.2015 № 1193, аз 22.06.2023 № 1980*).

Зараре, ки дар натиҷаи таъмин накардани бехатарии мол (қор) ба ҳаёт, саломатӣ ё молу мулки истеъмолкунанда расонида шудааст, бояд мутобиқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷуброн карда шавад (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1980*).

Агар барои бехатарии истифодаи мол (қор, хизматрасонӣ) нигоҳдорӣ, интиқол ва нобудкунии он риояи қоидаҳои махсус (минбаъд - қоидаҳо) зарур

бошад, истехсолкунанда (ичрокунанда) ўхдадор аст ин қоидахоро дар хуччатҳои ҳамроҳикунандаи мол (кор, хизматрасонӣ) дар тамлақолаз, зикр намояд, нишонагузори қунад ё ба дигар тарз зикр намояд ва фурушанда (ичрокунанда) вазиқадор аст, ки ин қоидахоро ба маълумоти истеъмолкунанда расонад (*Қонуни ҚТ аз 18.03.2015 № 1193*).

Агар ба мол (кор, хизматрасонӣ) тибқи қонунҳо ё бо стандартҳо талаботи ҳатмӣ муқаррар шуда бошад, ки беҳатарии онро барои ҳаёт, саломатии истеъмолкунандагон, муҳити зист ва пешгирии зарарро ба молу мулки истеъмолкунанда таъмин мекунад ва ҳамчунин воситаҳои, ки беҳатарии ҳаёт ва саломатии истеъмолкунандаро таъмин менамоянд, бояд бо тартиби пешбиниамудай қонунҳо ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии Қумҳурии Тоҷикистон ҳатман сертификатсия карда шавад. Номгуӣ мол (кор, хизматрасонӣ), ки бояд ҳатман сертификатсия карда шаванд, аз ҷониби Ҳукумати Қумҳурии Тоҷикистон муайян карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1980*).

Фуруши мол (ичрои кор, хизматрасонӣ), аз қумла моли (кори, хизматрасонии) воридотӣ, бидуни маълумоти бо забонҳои давлатӣ ва русӣ ва дар мавриди зарурат бо ҳулосаҳои санитарии эпидемиологӣ ва мутобиқати он ба талаботи зикргардидаи қисми шашуми ҳамин модда, инчунин бидуни маълумоти алифбои рақамӣ ва ҳатҳои рамзӣ манъ мебошад (*Қонуни ҚТ аз 18.03.2015 № 1193*).

Агар муқаррар карда шавад, ки ҳангоми аз ҷониби истеъмолкунанда риоя гардидани қоидахҳои муқаррарнамудай истифода, нигоҳдорӣ ё интиқоли мол (кор) он ба ҳаёт, саломатӣ ва молу мулки истеъмолкунанда, муҳити зист зарар мерасонад ё расонда метавонад, истехсолкунанда (ичрокунанда, фурушанда) ўхдадор аст, истехсоли (фуруши) онро то бартараф намудани сабабҳои зарар фавран ва дар ҳолатҳои зарурӣ барои аз муомилот ва аз истеъмолкунанда (истеъмолкунандагон) бозпас гирифтани он тадбирҳо андешад (*Қонуни ҚТ аз 18.03.2015 № 1193, аз 22.06.2023 № 1980*).

Агар бартараф кардани сабабҳои зарар лайриимкон бошад, истехсолкунанда (ичрокунанда) ўхдадор аст, истехсоли қунин мол (кор, хизматрасонӣ)-ро қатъ намояд. Ҳангоми аз ҷониби истехсолкунанда (ичрокунанда) иҷро нашудани ин ўхдадорихо бо супориши мақомоти босалоҳияти идорақунии давлатӣ, ки сифат ва беҳатарии мол (кор, хизматрасонӣ) - ро назорат мекунад, истехсоли ин мол (кор, хизматрасонӣ) қатъ гардида, аз истехсолот, муомилот ва аз истеъмолкунандагон бозпас гирифта мешавад (*Қонуни ҚТ аз 18.03.2015 № 1193*).

Зараре, ки ба истеъмолкунанда дар натиҷаи бозпас гирифтани мол (кор, хизматрасонӣ) расидааст, бояд аз тарафи истехсолкунанда (фурушанда, иҷрокунанда) пурра қуброн карда шавад (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1980*).

Агар муқаррар карда шавад, ки фурушанда (ичрокунанда) молеро мефурушад (қореро иҷро менамояд), ки барои ҳаёт, саломатӣ ва молу мулки истеъмолкунанда зараровар мебошад, қунин мол (кор) бо тартиби

муқаррарнамудаи қонун аз фурӯшанда (ичроқунанда) бозпас гирифта мешавад (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1980*).

Тартиби аз муомилот гирифтани молҳои ҷайрихӯрокворие, ки барои ҳаёт, саломатӣ ва молу мулки истеъмолқунанда зараровар мебошанд ва мӯҳлати коршоямиашон гузаштааст ё бе маълумот барои истеъмолқунандагон ба муомилот бароварда мешаванд, аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ дар соҳаи бамеъёрдарории техникӣ муқаррар карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 18.03.2015 № 1193, аз 22.06.2023 № 1980*).

Моддаи 8(1). Ҳуқуқи истеъмолқунандагон ба гирифтани чеки мол, чеки хазинадорӣ ва ё дигар ҳуҷҷати тасдиққунандаи пардохти мол

(*Қонуни ҚТ аз 18.03.2015 № 1193*)

Истеъмолқунанда ҳангоми хариди мол, иҷрои қор ва хизматрасонӣ ҳуқуқ дорад, ки чеки хазинадорӣ, чеки мол ва ё дигар ҳуҷҷати тасдиққунандаи пардохти молро аз истеҳсолқунанда (ичроқунанда, фурӯшанда), ба истиснои соҳибқорони инфиродие, ки бо патент ғайриҷаҳид меқунанд, талаб намуда, гирад (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1980*).

Ҳангоми фурӯши мол, иҷрои қор ва хизматрасонӣ истеҳсолқунанда (ичроқунанда, фурӯшанда) ўҳдадор аст, ки ба истеъмолқунанда чеки мол ва чеки хазинадориро диҳад. Дар сурати пешниҳод нақардани чеки мол ва чеки хазинадорӣ, истеҳсолқунанда (ичроқунанда, фурӯшанда) тибқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҷавобгарӣ кашида мешавад.

Моддаи 9. Маълумот дар бораи мол (қор, хизматрасонӣ)

Истеъмолқунанда ҳуқуқ дорад талаб намояд ва истеҳсолқунанда (ичроқунанда, фурӯшанда) ўҳдадор аст сари вақт ба истеъмолқунанда дар бораи мол (қор, хизматрасонӣ) маълумоти зарурӣ ва бозғаймиде пешниҳод намояд, ки имконияти интихоби дурусти онро таъмин созад. Номгӯи намудҳои алоҳидаи мол (қор, хизматрасонӣ) ва тарзи расонидани маълумот ба истеъмолқунанда аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 18.03.2015 № 1193*).

Маълумоти дар қисми якуми ҳамин модда зикршуда рӯшану возеҳ ва фаҳмо ба маълумоти истеъмолқунандагон ҳангоми бастанӣ шартномаҳои хариду фурӯш ва шартномаҳои иҷрои қор (хизматрасонӣ) бо тарзҳои маъмули баъзе соҳаҳои хизматрасонӣ ба истеъмолқунандагон ба забонҳои давлатӣ ва русӣ расонида мешавад (*Қонуни ҚТ аз 2.01.2018 № 1498*).

Маълумот оид ба мол (қор, хизматрасонӣ) ба таври ҳатмӣ бояд ҳолатҳои зеринро дар бар гирад:

- зикри стандартҳои, ки мол (қор, хизматрасонӣ), нишони мол ё нишони хизмати ба қайд гирифташуда (патент кардашуда) бояд ба талаботи ҳатмии ин стандартҳо мувофиқат намояд;

- маълумот оид ба хусусиятҳои асосии истеъмоли мол (кор, хизматрасонӣ), нисбати озуқа - маълумот оид ба таркиб (аз ҷумла номгӯи дигар маводи хӯрок ва иловаи хӯрок, ки дар ҷараёни тайёр кардани онҳо истифода шудаанд), вазн ва ҳаҷми мавод, калорияи (қувваи) озуқа, таркиби моддаҳои барои саломатӣ зарарнок дар муқоиса бо талаботи стандартҳо, инчунин қобили истеъмол набудани истеъмоли он дар мавриди баъзе бемориҳо. Номгӯи моле (коре, хизматрасоние), ки маълумот дар хусуси он дар мавриди баъзе бемориҳо бояд дорои нишондоди ҷайри қобили истифода бошад, аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ карда мешавад;

- нарх ва шартҳои ба даст овардани мол (кор, хизматрасонӣ);

- мӯҳлати кафолат, агар он муқаррар шуда бошад;

- қоида ва шартҳои истифодаи самаранок ва беҳатари мол (кор, хизматрасонӣ);

- мӯҳлати хизмат ва мӯҳлати коршоямии мол (кор, хизматрасонӣ), ки мутобиқи санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар карда шудааст ва ҳамчунин маълумот дар бораи амали зарурии истеъмолкунанда баъди гузаштани мӯҳлати мазкур ва оқибати имконпазир дар сурати иҷро накардани чунин амал, ба шарте, ки мол (кор, хизматрасонӣ) баъди гузаштани мӯҳлати зикршуда барои ҳаёт, саломатӣ ва молу мулки истеъмолкунанда хавфу хатар пеш оварад ё худ барои истифода аз рӯи табиноат корношоям шавад (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1980*);

- ишораи тарзи тайёр кардани маводи хӯроквории зудтайёршаванда (нимтайёр) дар борҷомаи онҳо;

- маҳалли ҷойгиршавӣ (сурӯлаи ҳуқуқӣ), рақами телефон, номи фирмавии (номи) истеҳсолкунанда (иҷрокунанда, фурӯшанда) ва маҳалли ҷойгиршавии ташкилот (ташкилотҳо), ки барои қабули шикоятҳои истеъмолкунандагон, таъмиркунандагон ва хизматрасонии техникаи мол (кор) аз ҷониби истеҳсолкунанда (фурӯшанда) ваколатдор карда шудаанд (*Қонуни ҚТ аз 2.01.2018 № 1498*);

- маълумот оид ба сертификати ҳатмии мувофиқати мол (иҷрои кор, хизматрасонӣ), инчунин дар мавриди зарурат маълумот оид ба ҳулосаҳои санитарияу эпидемиологӣ;

- маълумот дар бораи қоидаҳои фурӯши мол (кор, хизматрасонӣ);

- зикри шахси мушаххасе, ки кор (хизматрасонӣ) - ро иҷро мекунад ва агар ин аҳамият дошта бошад, маълумот дар хусуси ӯ бо назардошти хусусияти кор (хизматрасонӣ);

- зикри истифодаи фонограммаҳо ҳангоми хизматрасонии фарољатӣ аз ҷониби иҷрокунандагони асарҳои мусиқӣ.

Агар моли харидаи истеъмолкунанда истифода шуда бошад ё нуқсонӣ (нуқсонҳои) он бартараф шуда бошад, бояд дар ин хусус ба истеъмолкунанда маълумот дода шавад.

Истеъмолкунанда аз маълумоти пешбиниамудаи моддаи мазкур дар ҳуҷҷатҳои замимашавандаи техникӣ мол (кор, хизматрасонӣ) дар тамљаколязҳо, нишонагузорӣ ё ба тарзи дигари барои намудҳои алоҳидаи мол (кор, хизматрасонӣ) қабулгардида огоҳонида мешавад.

Маълумот дар бораи сертификати мувофиқати мол (кор, хизматрасонӣ) дар шакли нишонагузорию мол (кор, хизматрасонӣ) бо тартиби муқаррарнамудаи аломатҳои мувофиқат ба қайди маълумот дар ҳуҷҷати техникӣ оид ба гузаштани сертификат, рақами сертификат, мўҳлати амали он ва доир ба ташкилоте, ки онро додааст, иборат мебошад.

Агар ҳуҷҷатҳои техникӣ мол (шиносномаи техникӣ, дастурамали истифода ва ҷайра) ба забони хориҷӣ тартиб дода шуда бошанд, тарҷумаи онҳо ба забони давлатӣ ё ба забони русӣ ҳатмист.

Маълумоти тамљаи маҳсулоти хўроквории дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон бастабандишуда, инчунин маҳсулоти хўроквории воридотӣ бояд ба талаботи регламенти техникӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон" Тамљагузорию маҳсулоти хўрокворӣ" мутобик бошад (*Қонуни ҚТ аз 2.01.2018 № 1498*).

Моддаи 10. Маълумот дар бораи истеҳсолкунанда (ичроқунанда, фурӯшанда)

Истеъмолкунанда ҳуқуқ дорад доир ба истеҳсолкунанда (ичроқунанда, фурӯшанда) маълумоти зарурӣ ва боэътимод талаб намояд.

Ҳангоми бастании шартномаҳои хариду фурӯш ва шартномаҳои иҷрои кор (хизматрасонӣ) бо тарзҳои қабулнамудаи соҳаҳои алоҳидаи хизматрасонии истеъмолкунандагон, маълумоти мазкур дар шакли аёнӣ ва дастрас бо забони давлатӣ ва бо хоҳиши истеҳсолкунанда (ичроқунанда, фурӯшанда) ба таври илова бо забони русӣ ва дигар забонҳо ба маълумоти истеъмолкунандагон расонида мешавад.

Истеҳсолкунанда (ичроқунанда, фурӯшанда) ҳамчунин ўҳдадор аст, ки номи фирмавии (номи) ташкилоти худ, маҳалли ҷойгиршавӣ, (сурӯбаи ҳуқуқӣ) рақами телефон ва низоми кори онро ба маълумоти истеъмолкунанда расонад (*Қонуни ҚТ аз 18.03.2015 № 1193, аз 2.01.2018 № 1498*).

Агар намуди (намудҳои) фаъолияте, ки истеҳсолкунанда (ичроқунанда, фурӯшанда) анҷом медиҳад литсензия карда шавад, бояд ба истеъмолкунанда оид ба рақами литсензия, мўҳлати амали он, инчунин доир ба мақома, ки ин литсензияро додааст, маълумот пешниҳод намояд.

Маълумоти пешбиниамудаи қисмҳои сеюм ва чоруми моддаи мазкур аз тарафи истеҳсолкунанда (ичроқунанда, фурӯшанда) ҳангоми савдо, хизматрасонии маишӣ ва дигар намудҳои хизматрасонӣ дар биноҳои муваққатӣ, ярмаркаҳо, дўконҳо, инчунин хизматрасонӣҳое, ки берун аз маҳалли доимии мавҷудияти истеҳсолкунанда (ичроқунанда, фурӯшанда) анҷом дода мешаванд, бояд ба маълумоти истеъмолкунанда расонида шаванд (*Қонуни ҚТ аз 18.03.2015 № 1193*).

Моддаи 11. Речаи кори ташкилоту объектҳои савдо, хизматрасонии маишӣ ва намудҳои дигари хизматрасонӣ

(Қонуни ҚТ аз 15.03.2023 № 1959)

Речаи кори ташкилоту объектҳои савдо, хизматрасонии маишӣ ва намудҳои дигари хизматрасонии аз ҷиҳати танзим муҳиме, ки номгӯӣи онҳоро Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ кардааст, бо қарори мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ дар воҳидҳои маъмурию ҳудудии дахлдор бе муроҷиат ва ҷалби субъектҳои хоҷагидор муқаррар карда мешавад.

Речаи кори ташкилоту объектҳои савдо, хизматрасонии маишӣ ва намудҳои дигари хизматрасонӣ, ки дар қисми якуми моддаи мазкур зикр нагардидаанд, аз ҷониби онҳо мустақилона муайян карда мешавад.

Речаи кори ташкилоту объектҳои савдо, хизматрасонии маишӣ ва намудҳои дигари хизматрасонӣ ба маълумоти истеъмолкунандагон расонда мешавад ва бояд ба тартиби муқарраршуда мувофиқат кунад *(Қонуни ҚТ аз 15.03.2023 № 1959)*.

Моддаи 12. Масъулияти истеҳсолкунанда (иҷрокунанда, фурӯшанда) барои маълумоти нодуруст доир ба мол (кор, хизматрасонӣ) ва оид ба истеҳсолкунанда (иҷрокунанда, фурӯшанда)

Агар ҳангоми бастанӣ шартнома ба истеъмолкунанда оид ба мол (кор, хизматрасонӣ) имконияти фавран ба даст овардани маълумот муҳаё карда нашуда бошад, вай ҳуқуқ дорад аз фурӯшанда (иҷрокунанда) товони зарареро талаб намояд, ки дар натиҷаи саркашии беасос аз бастанӣ шартнома расидааст ва агар шартнома баста шуда бошад, онро дар мӯҳлати муносиб бекор кунад ва баргардонидани маблаъи барои мол (кор, хизматрасонӣ) пардохташуда ва ҷуброни дигар зарарҳоро талаб намояд.

Ҳангоми бекор кардани шартнома истеъмолкунанда ӯҳдадор аст мол (натиҷаи кор, хизматрасонӣ) - ро, агар аз рӯи хусусияташ он имконпазир бошад, ба фурӯшанда (иҷрокунанда) баргардонад *(Қонуни ҚТ аз 18.03.2015 № 1193)*.

Фурӯшандае (иҷрокунандае), ки оид ба мол (кор, хизматрасонӣ) ба харидор маълумоти пурра ва боэътимод пешниҳод накардааст, мутобики Қонуни мазкур ва қонунгузории амалкунандаи Ҷумҳурии Тоҷикистон барои нуқсони мол (кор, хизматрасонӣ), ки баъди ба истеъмолкунанда фурӯхтани он ба сабаби дар дасти вай мавҷуд набудани ҷунин маълумот пайдо гардидааст, ҷавобгар мебошад.

Бо сабаби пешниҳод накардани маълумоти пурра ва боэътимод оид ба мол (кор, хизматрасонӣ), ки дар натиҷаи он ба ҳаёт, саломатӣ ва молу мулки истеъмолкунанда зарар расидааст, вай ҳуқуқ дорад ҷуброни ҷунин зарари пешбиниамудаи Қонуни мазкурро, аз ҷумла ҷуброни пурраи зарарҳои ба иншоотҳои табиӣ расидаро, ки моликияти (дар ихтиёри) истеъмолкунанда мебошанд, талаб намояд *(Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1980)*.

Ҳангоми муайян намудани андозаи зараре, ки дар натиҷаи маълумоти нопурра ва безътимод дар бораи мол (кор, хизматрасонӣ) расонида шудааст, бояд сифат ва хусусиятҳои мол (кор, хизматрасонӣ) ба инобат гирифта шаванд (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1980*).

Моддаи 13. Масъулияти фурӯшанда (истеҳсолкунанда, иҷроқунанда) барои вайрон кардани ҳуқуқи истеъмолкунандагон

Фурӯшанда (истеҳсолкунанда, иҷроқунанда) барои риоя накардани ҳуқуқи истеъмолкунанда тибқи Қонуни мазкур, дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон ё шартнома ҷавобгар мебошад (*Қонуни ҚТ аз 2.01.2018 № 1498*).

Агар тибқи қонун тартиби дигар муқаррар нагардида бошад, зарари ба истеъмолкунанда расида дар ҳаҷми пурра, бо зами ноустуворонаи (пушаймонаи) муқаррарнамудаи қонун ё шартнома ҷуброн карда мешавад.

Пардохти ноустуворона (пушаймона) ва ҷуброни зарар фурӯшанда (истеҳсолкунанда, иҷроқунанда)-ро дар асл аз иҷрои ўҳдадорихои дар назди истеъмолкунанда доштааш озод намекунад.

Агар фурӯшанда (истеҳсолкунанда, иҷроқунанда) исбот намояд, ки ўҳдадорихояшро бинобар қувваи рафънопазир иҷро накардааст ё номатлуб иҷро кардааст ва дар ин бобат ў гуноҳе надорад, аз ҷавобгарӣ озод карда мешавад.

Талаботи истеъмолкунанда оид ба пардохти ноустуворонаи (пушаймонаи) пешбиниамудаи қонун ё шартнома аз ҷониби фурӯшанда (истеҳсолкунанда, иҷроқунанда) ихтиёрӣ қонеъ гардонидани мешавад.

Дар сурати аз ҷониби суд қонеъ гардонидани талаботи тибқи қонун муқарраршудаи истеъмолкунандагон, суд ҳуқуқ дорад аз фурӯшандае (истеҳсолкунандае, иҷроқунандае), ки ҳуқуқи истеъмолкунандагонро поймол кардааст, барои риоя накардани тартиби ихтиёран қонеъ гардонидани талаботи истеъмолкунанда дар хусуси рӯёнидани ҷарима ба андозаи арзиши даъво қарор барорад.

Моддаи 14. Ҷавобгарии молумулкӣ барои зараре, ки дар натиҷаи нуқсони мол (кор, хизматрасонӣ) расидааст

(*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1980*)

Зарари ба ҳаёт, саломатӣ ё молу мулкӣ истеъмолкунанда расонидашуда дар натиҷаи нуқсони сохт, истеҳсолӣ, дастурӣ ва дигари мол (кор, хизматрасонӣ) пурра ҷуброн карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1980*).

Ҳар як ҷабрдида, сарфи назар аз он ки бо фурӯшанда (иҷроқунанда) муносибатҳои шартномавӣ дошта буд ё не, барои талаб кардани ҷуброни зараре, ки дар натиҷаи нуқсони мол (кор, хизматрасонӣ) расонида шудааст, ҳуқуқ дорад.

Агар зарар дар мўҳлати муқарраршудаи хизмат ё коршоямии мол (кор, хизматрасонӣ) ба ҳаёт, саломатӣ ва молу мулки истеъмолкунанда расида бошад, он чуброн карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1980*).

Агар мутобиқи санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба мол (кор) аз ҷониби истеҳсолкунанда (ичрокунанда) бояд мўҳлати хизмат ё мўҳлати коршоямӣ муқаррар карда мешуду вале он муқаррар карда нашуда бошад, ё худ истеъмолкунандае, ки мол ба ӯ фурухта (кораш ба ҷо оварда) шудааст, аз иҷрои амалҳои зарурии баъди гузаштани мўҳлати хизмат ё мўҳлати коршоямӣ ва аз оқибати эҳтимолии иҷро накардани ин амалҳо огоҳонида нашуда бошад, товони зиён, қатъи назар аз вақту соати расиданаш, бояд пардохта шавад.

Агар мутобиқи ҳамин Қонун истеҳсолкунанда (ичрокунанда) ба мол (кор) мўҳлати хизмат муқаррар накарда бошад, дар сурати зарар дидан он бояд дар давоми даҳ соли ба истеъмолкунанда супурдани он ва агар рӯзи супурдани мол (кор) - ро муқаррар кардан лъайриимкон бошад, аз рӯзи тайёр намудани мол (анҷоми иҷрои кор) бояд чуброн карда шавад.

Зарари бинобар нуқсони мол расида аз ҷониби фурушандаи мол чуброн карда мешавад.

Зарари дар натиҷаи нуқсони кор ё хизматрасонӣ расидаро иҷрокунанда чуброн менамояд.

Истеҳсолкунанда (ичрокунанда) барои зараре, ки дар натиҷаи истифодаи маводу таҷҳизот, асбобҳо ва дигар воситаҳои зарурии истеҳсоли мол (ичрои кор, хизматрасонӣ) ба ҳаёт, саломатӣ, муҳити зист ё молу мулки истеъмолкунанда расидааст, сарфи назар аз он ки дараҷаи дониши илмию техникаш барои ошкор намудани хусусиятҳои хоси онҳо имконият меод ё не, ба ҷавобгарӣ кашида мешавад (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1980*).

Агар истеҳсолкунанда (ичрокунанда, фурушанда) исбот намояд, ки мол (кор, хизматрасонӣ) дар натиҷаи таъсири қувваи рафънопазир ва ё аз тарафи истеъмолкунанда бинобар вайрон кардани қоидаҳои истифодабарӣ, нигоҳдорӣ ё интиқоли он зарар дидааст, ӯ аз ҷавобгарӣ озод карда мешавад.

Моддаи 15. Чуброни зарари маънавӣ

Зарари маънавие, ки истеҳсолкунанда (ичрокунанда, фурушанда) дар натиҷаи риоя накардани ҳуқуқҳои бо қонунгузорӣ пешбининамудаи истеъмолкунанда ба ӯ расондааст, аз ҷониби гунаҳкор чуброн карда мешавад.

Зарари маънавӣ сарфи назар аз пардохти товони зиёни молумулкӣ чуброн карда мешавад. Зарари маънавӣ бо пул чуброн карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1980*).

Ҳаҷми чубронпулии зарари маънавиро суд муайян мекунад.

Моддаи 16. Безътибор донистани шартҳои шартномае, ки ҳуқуқи истеъмолкунандагонро маҳдуд месозад

Шартҳои шартномае, ки ҳуқуқи истеъмолкунандаро маҳдуд месозанд ва хилофи меъёру қоидаҳои мебошанд, ки бо қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи ҳимояи ҳуқуқи истеъмолкунандагон муқаррар карда шудаанд, бевътибор доништа мешаванд.

Агар дар натиҷаи иҷрои шартҳои шартнома ҳуқуқи истеъмолкунанда маҳдуд карда шавад ва ба ӯ зарар расад, истеҳсолкунанда (иҷроқунанда, фурӯшанда) онро дар ҳаҷми пурра ҷуброн мекунад.

Зимни харидории як мол гузоштани шартӣ ҳатман харидани моли дигар манъ аст. Зараре, ки дар натиҷаи вайрон кардани ҳуқуқи интихоби озоди мол (қор, хизматрасонӣ) ба истеъмолкунанда мерасад, аз ҷониби фурӯшанда (иҷроқунанда) дар ҳаҷми пурра ҷуброн карда мешавад.

Фурӯшанда (иҷроқунанда) ҳуқуқ надорад, ки бе розигии истеъмолкунанда қору хизматрасонии иловагии музднокро иҷро намояд. Истеъмолкунанда ҳуқуқ дорад аз пардохти ҷунин қор (хизматрасонӣ) даст кашад ва агар он пардохта шуда бошад, истеъмолкунанда ҳуқуқ дорад аз фурӯшанда (иҷроқунанда) баргардонидани маблаъи пардохташударо талаб намояд.

Моддаи 17. Ҳимояи судии ҳуқуқи истеъмолкунандагон

Ҳуқуқҳои дар қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинигардидаи истеъмолкунандагонро суд ҳимоя мекунад.

Даъвоҳо ба суди маҳалли зисти даъвогар ё маҳалли ҷойгиршавии ҷавобгар ва ё маҳалли зарари расида пешниҳод карда мешаванд.

Мақоми давлатии зиддиинҳисорӣ (сохторҳои минтақавии он), мақомоти давлатии ваколатдор (сохторҳои минтақавии онҳо), ки ба сифат ва бехатарии мол (қор, хизматрасонӣ) назорат мекунанд, мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, иттиҳодияҳои ҷамъиятии истеъмолкунандагон (иттифоқҳо ва ассотсиатсияҳои онҳо) доир ба даъвоҳои, ки ба манфиати истеъмолкунандагон, гурӯҳи истеъмолкунандагон, гурӯҳи номуайяни истеъмолкунандагон пешниҳод мекунанд, бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон аз пардохти бочи давлатӣ озод карда мешаванд (*Қонуни ҚТ аз 18.03.2015 № 1193*).

БОБИ 2. ҲИМОЯИ ҲУҚУҚИ ИСТЕЪМОЛКУНАНДАГОН ҲАНГОМИ ФУРҶШИ МОЛ

Моддаи 18. Оқибати фурӯши моли дорои сифати номатлуб

Истеъмолкунандае, ки ба ӯ моли дорои сифати номатлуб фурӯхтаанд ва ӯро фурӯшанда пешакӣ аз он огоҳ накардааст, ҳуқуқ дорад бо хости худ талаб намояд, ки:

- он ба моли дигари ҳамин хел тамља (модел, артикул) ё ба ҳамон хел моли тамљаи (модел, артикули) дигар бо ҳисобу китоби дахлдори нархи хариди мол иваз карда шавад;

- нуқсони молро бемузд бартараф намуда ё маблаъе, ки барои ислоҳи он аз ҷониби истеъмолкунанда ё шахси сеюм харч шудааст, чуброн карда шавад;
- шартномаи хариду фурӯш бекор карда шавад;
- нархи хариди мол мутобиқан кам карда шавад.

Ҳамзамон истеъмолкунанда ҳуқуқ дорад чуброни пурраи зарари дар натиҷаи фурӯхтани моли дорои сифати номатлуб ба ӯ расидаро талаб намояд.

Истеъмолкунанда ҳуқуқ дорад иваз кардани молҳои мураккаби техникӣ ва гаранбаҳоро дар сурати ошкор шудани нуқсони ҷиддӣ (ҷиддан риоя нашудани талабот нисбати сифати мол) талаб намояд. Номгуи молҳои мураккаби техникиро Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ мекунад.

Талаботи дар қисми якуми ҳамин модда зикргардидаро истеъмолкунанда ба фурӯшанда ё ташкилоте, ки вазифаи фурӯшандаро дар асоси шартномаи хариду фурӯш иҷро мекунад, пешниҳод менамояд.

Дар сурати ошкор шудани нуқсони мол, ки хусусияти он имкон намедиҳад ин нуқсон бартараф карда шавад, истеъмолкунанда ҳуқуқ дорад бо хости худ чунин молро ба моли дигари сифатнок иваз намояд ё қимати фурӯши онро мутаносибан паст намояд, шартномаро бекор кунад.

Истеъмолкунанда ҳуқуқ дорад моли дорои сифати номатлубро ба фурӯшанда (истеҳсолкунанда) баргардонад ва маблаъи барои он пардохташударо талаб намояд. Ҳангоми ба истеъмолкунанда баргардонидани пули мол фурӯшанда (истеҳсолкунанда) ҳуқуқ надорад аз ӯ маблаъеро, ки арзиши мол дар натиҷаи пурра ё қисман истифода кардан ба ин андоза паст шудааст, ҳуснаш коҳидааст ё худ бинобар ҳолатҳои дигари ба ин монанддошта гирад (*Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1769, аз 23.12.2021 № 1847*).

Ҳуҷчати тасдиқкунандаи харидории молро надоштани истеъмолкунанда барои қоненъ нагардонидани талаботи ӯ асос шуда наметавонад.

Барои тасдиқи харидории мол шаҳодат, нишонаҳои унсурҳои маводи борпечонӣ (зарф), ки аз ҳамин фурӯшанда харида шудани молро тасдиқ менамоянд ва ҳамчунин ҳуҷҷатҳо ва дигар воситаҳои исботкунандае ки аз ҳамин фурӯшанда харидорӣ шудани молро нишон медиҳанд, истифода шуда метавонанд.

Фурӯшанда (истеҳсолкунанда) ё ташкилоте, ки вазифаи фурӯшанда (истеҳсолкунанда) - ро ба ҷо меоварад, дар асоси шартномаи байни худ ӯҳдадоранд моли дорои сифати номатлубро аз истеъмолкунанда қабул карда гирад ва дар мавриди зарурӣ сифати молро бисанҷад (*Қонуни ҚТ аз 18.03.2015 № 1193*).

Дар сурати сар задани баҳс доир ба ошкор гардидани нуқсони мол фурӯшанда (истеҳсолкунанда) ё ташкилоте, ки вазифаи фурӯшанда (истеҳсолкунанда)-ро иҷро менамояд, дар асоси шартномаи байни худ ӯҳдадоранд молро аз ҳисоби худ экспертиза кунанд. Истеъмолкунанда бояд аз ҷой ва рӯзу соати гузаронидани экспертизаи мол хаттӣ огоҳонида

шавад. Истеъмолкунанда ҳуқуқ дорад дар санчиши (экспертизаи) сифати мол шахсан ё намояндааш иштирок намояд. Истеъмолкунанда ҳуқуқ дорад доир ба хулосаи чунин экспертиза бо эътироз ба суд мурочиат намояд (*Қонуни ҚТ аз 18.03.2015 № 1193, аз 23.12.2021 № 1847*).

Харочоти экспертизаро фурӯшанда (истеҳсолкунанда) медиҳад. Агар дар натиҷаи экспертиза муқаррар гардад, ки мол баъди харидани истеъмолкунанда бинобар риоя накардани қоидаҳои истифода, нигоҳдорӣ ё интиқол нуқсондор шудааст, харочоти гузаронидани экспертиза ва ҳамчунин харочоти ба сабаби гузаронидани он интиқол додани молро ба фурӯшанда (истеҳсолкунанда) бояд истеъмолкунанда ҷуброн намояд.

Фурӯшанда (истеҳсолкунанда) ва ё ташкилоте, ки вазифаи фурӯшанда (истеҳсолкунанда)-ро ба ҷо меоварад, дар асоси шартномаи байни худ барои нуқсони моле, ки барояш мӯҳлати кафолат муқаррар нашудааст, ба шарте, ки истеъмолкунанда исбот намояд, ки мол то замони ба истеъмолкунанда супурда шуданаш ва ё худ ба сабабҳои то ин лаҳза нуқсондор шудааст, ҷавобгар мебошад.

Агар фурӯшанда (истеҳсолкунанда) ё ташкилоте, ки дар асоси шартномаи байни худ вазифаи фурӯшанда (истеҳсолкунанда)-ро иҷро мекунад, исбот карда натавонад, ки моли дорои мӯҳлати кафолат баъди фурӯхтан ба истеъмолкунанда бо сабаби қоидаҳои истифодабарӣ, нигоҳдорӣ ё интиқоли онро риоя накардани истеъмолкунанда ва бинобар, амалҳои шахсони сеюм ва ё қувваи рафънопазир нуқсон пайдо кардааст, ҷавобгар мебошад.

Дар ҳолати аз ду сол камтар будани мӯҳлати кафолати дар шартнома пешбинигардида ва нуқсони молро баъди гузаштани мӯҳлати кафолат ошкор кардани истеъмолкунанда, ба шарте, ки нуқсони мол дар давоми ду соли ба истеъмолкунанда супурда шуданаш ошкор шуда бошад ва харидор исбот кунад, ки нуқсони мол пеш аз супурдани он ба истеъмолкунанда ва ё бо сабабҳои то ин лаҳза ошкор гардидааст, фурӯшанда ҷавобгар мебошад.

Моли калонҳаҷм ва моли вазнаш зиёда аз панҷ килограмм барои таъмир, паст кардани нарх, иваз намудан ва баргардонидан ба истеъмолкунанда бо қувва ва аз ҳисоби фурӯшанда (истеҳсолкунанда) ё ташкилоте, ки дар асоси шартномаи байни худ вазифаи фурӯшанда (истеҳсолкунанда) - ро иҷро мекунад, интиқол дода мешавад. Агар ин вазифа иҷро нагардад, инчунин ҳангоми набудани фурӯшанда (истеҳсолкунанда) ё ташкилоте, ки дар асоси шартномаи байни худ вазифаи фурӯшанда (истеҳсолкунанда) - ро иҷро мекунад, ҳуди истеҳсолкунанда метавонад молро ба маҳалли истеъмолкунанда расонад ва аз он ҷо баргардонад. Ҳамзамон фурӯшанда (истеҳсолкунанда) ё ташкилоте, ки дар асоси шартномаи байни худ вазифаи фурӯшанда (истеҳсолкунанда) - ро иҷро мекунад ўҳдадоранд харочоти истеъмолкунандаро, барои интиқол ва баргардонидани моли мазкур ҷуброн намоянд (*Қонуни ҚТ аз 18.03.2015 № 1193*).

Моддаи 19. Мӯҳлати пешниҳоди талаботи истеъмолкунандагон нисбати нуқсони мол

Истеъмолкунанда ҳуқуқ дорад нисбати нуқсони мол талаботи пешбиниамудаи моддаи 18 Қонуни мазкурро, ба шарте, ки он дар давоми мӯҳлати кафолат ё мӯҳлати коршоямии мол, ки истеҳсолкунанда муайян кардааст, ошкор гардида бошад, ба фурӯшанда ё истеҳсолкунанда пешниҳод намояд.

Нисбати моле, ки мӯҳлати кафолат ё мӯҳлати коршоямиаш муқаррар нагардидааст ва агар нуқсони мол дар мӯҳлати мувофиқ, вале дар давоми ду соли фурӯхта шуданаш ошкор гардида бошад ва агар Қонун ё шартнома мӯҳлати дарозеро пешбинӣ накарда бошанд, истеъмолкунанда ҳуқуқ дорад талаботи мазкурро пешниҳод кунад.

Агар дар шартнома тартиби дигар пешбинӣ нагардида бошад, мӯҳлати кафолати мол ё муҳлати коршоямиаш аз рӯзи ба истеъмолкунанда фурӯхта шуданаш ҳисоб карда мешавад. Агар рӯзи фурӯхтани молро муайян кардан лайриимкон бошад, он аз рӯзи истеҳсоли мол ҳисоб карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1980*).

Барои моли мавсимӣ (пойафзол, либос ва ҷайра) ин мӯҳлатро аз лаҳзаи фаро расидани мавсими дахлдор, ки мӯҳлати фарорасӣ бо назардошти шароити иқлимӣ маҳалли будубоши истеъмолкунанда муайян мегардад, ҳисоб мекунад.

Ҳангоми фурӯхтани мол аз рӯи намуна, ба воситаи почта, инчунин дар ҳолатҳое, ки рӯзи бастанӣ шартномаи хариду фурӯш ва рӯзи ба истеъмолкунанда фурӯхтани мол мувофиқ наояд, он аз рӯзи ба дасти истеъмолкунанда расидани мол ҳисоб карда мешавад. Агар истеъмолкунанда ҳангоми ҳолати вобаста ба фурӯшанда аз имконияти истифодаи мол маҳрум бошад, (чунончӣ, агар молро насб, пайваст ё васл кардан лозим бошад), мӯҳлати кафолат аз рӯзи чунин ҳолатҳоро бартараф намудани фурӯшанда шурӯъ мегардад. Агар рӯзи расонидан, насб, пайваст, васл кардани мол ва бартараф сохтани ҳолатҳои ба фурӯшанда вобастаро, ки дар асари онҳо истеъмолкунанда наметавонад молро тибқи таъинот истифода намояд, муайян кардан лайриимкон бошад, ин мӯҳлатҳо аз рӯзи бастанӣ шартномаи хариду фурӯш ҳисоб карда мешавад.

Ба маснуоти комплекти ва қисмҳои таркибии мол низ мӯҳлати кафолат муқаррар карда мешавад. Ба маснуоти иловагӣ ва қисмҳои таркибӣ мӯҳлати кафолат аз рӯи тартиби мӯҳлати кафолати барои моли асосӣ муқарраргардида ҳисоб карда мешавад.

Мӯҳлати кафолат ба маснуоти комплекти ва қисмҳои таркибии мол, агар дар шартнома тартиби дигар муқаррар нагардида бошад, баробари мӯҳлати кафолати маснуоти асосӣ ҳисоб карда мешавад.

Агар дар шартнома барои маснуоти комплекти ё қисми таркибии мол нисбат ба мӯҳлати кафолати маснуоти асосӣ мӯҳлати кӯтоҳтари кафолат

муқаррар шуда бошад, истеъмолкунанда ҳуқуқ дорад ҳангоми дар давоми мўҳлати кафолати маснуоти асосӣ ошкор гардидани нуқсони маснуоти комплекти ё қисми таркибии мол талабот пешниҳод намояд, ба шарте, ки дар шартнома тартиби дигар пешбинӣ нашуда бошад.

Агар барои маснуоти комплекти нисбат ба мўҳлати кафолати моли асосӣ мўҳлати дарозтар муқаррар гардида бошад, истеъмолкунанда ҳуқуқ дорад нисбати нуқсони мол, ба шарте, ки нуқсони маснуоти комплекти дар давоми мўҳлати кафолати ин маҳсулот ошкор шуда бошад, сарфи назар аз гузаштани мўҳлати кафолати моли асосӣ, талабот пешниҳод намояд.

Дар ҳолатҳое, ки тибқи шартномаи пешбинигардида мўҳлати кафолат на камтар аз ду солро ташкил диҳад ва нуқсони мол бо гузаштани мўҳлати кафолат, вале дар давоми ду сол аз ҷониби истеъмолкунанда ошкор гардида бошад, истеъмолкунанда, агар исбот намояд, ки мол пеш аз фурӯхта шуданаш ба истеъмолкунанда ё бо сабабҳои то ин лаҳза фарорасида нуқсондор шудааст, ҳуқуқ дорад ба фурӯшанда (истеҳсолкунанда) талаботи дар моддаи 18 Қонуни мазкур пешбинигардидаро пешниҳод намояд.

Дар сурати ошкор шудани нуқсони чиддии мол, аз ҷумла нуқсонҳои истеҳсоли, сохтӣ, дастурӣ ва нуқсонҳои дигаре, ки бо фарсуда, кўҳна шудани мол ва дигар равандҳои физикии он алоқаманд нестанд, истеъмолкунанда ҳуқуқ дорад ба истеҳсолкунанда талаботи пешбининамудаи моддаи 18 ҳамин Қонунро пешниҳод кунад, ба шарте, ки исбот намояд, ки он мол то рӯзи ба истеъмолкунанда фурӯхта шуданаш ва ё ба сабабҳои то ин лаҳза нуқсондор шуда бошад. Агар нуқсони мол баъди ба истеъмолкунанда фурӯхта шудан дар давоми мўҳлати хизмати дар мол муқарраргардида ва ё дар давоми даҳ соли фурӯхта шуданаш ошкор гардида бошад мўҳлати хизматаш муқаррар карда нашуда бошад, ин талаботро пешниҳод кардан мумкин аст.

Талаботи истеъмолкунандагон, ки дар чараёни мўҳлати кафолат бо шартҳои ба камбудии мол (кор, хизматрасонӣ) алоқаманднабуда пешниҳод шудааст, қонун ҳамакунан қарор дода шудааст (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1980*).

Моддаи 20. Аз ҷониби истеҳсолкунанда (фурӯшанда) бартараф намудани нуқсони мол

Нуқсони ошкоргардидаи молро истеҳсолкунанда (фурӯшанда) ё ташкилоте, ки дар асоси шартномаи байни худ вазифаи истеҳсолкунанда (фурӯшанда) - ро иҷро мекунад, агар тибқи созишномаи тарафҳо мўҳлати дигари бартараф сохтани нуқсони мол муайян нашуда бошад, бояд фавран бартараф созад. Мўҳлати ниҳонии бартараф намудани нуқсони мол аз рӯзи бартараф намудани онро талаб кардани истеъмолкунанда аз ҷаҳонида рӯз дарозтар буда наметавонад.

Нисбати моли истифодааш дарозмуддатро истеҳсолкунанда (фурӯшанда) ё ташкилоте, ки дар асоси шартномаи байни худ вазифаи истеҳсолкунанда (фурӯшанда) - ро иҷро мекунад, ӯҳдадор аст ҳангоми аз ҷониби истеъмолкунанда пешниҳод гардидани талабот дар давраи таъмир моли

хаммонандро ба истеъмолкунанда бемузд пешниҳод намуда, дар муддати се рӯз аз ҳисоби худ ба ӯ расонад Номгӯи молҳои истифодаашон дарозмуддатро, ки талаботи мазкур ба онҳо дахл надоранд, Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар менамояд (*Қонуни ҚТ аз 18.03.2015 № 1193*).

Дар ҳолати бартараф намудани нуқсони мол мӯҳлати кафолати он ба андозаи давраи истифода нагардиданаш дароз карда мешавад. Ин давра аз рӯзе, ки истеъмолкунанда барои бартараф намудани нуқсони мол муроҷиат намудааст, то рӯзи додани он пас аз анҷоми таъмир ҳисоб карда мешавад.

Ҳангоми бартараф намудани нуқсони мол бо роҳи иваз намудани маснуоти комплекти ё қисми таркибии моли асосие, ки ба он мӯҳлати кафолат муқаррар карда шудааст, барои маснуоти комплекти нав ё қисми таркибии маснуоти асосӣ мӯҳлати кафолат ба ҳадди маснуоти комплекти ивазшуда ё қисми таркибии моли асосӣ муқаррар карда мешавад, агар мутобиқи шартнома тартиби дигар пешбинӣ нашуда бошад ва мӯҳлати кафолат аз рӯзи ба истеъмолкунанда баъди таъмир додани ин мол ҳисоб карда мешавад.

Моддаи 21. Иваз намудани моли дорои сифати номатлуб

Дар ҳолати нуқсони молро ошкор кардани истеъмолкунанда ва пешниҳод намудани талабот оид ба ивази чунин мол, фурӯшанда (истеҳсолкунанда) ӯҳдадор аст ин молро фавран ва дар сурати зарурати тафтиши иловагии сифати чунин мол аз тарафи фурӯшанда (истеҳсолкунанда) дар давоми 14 рӯзи тақвимӣ пешниҳод кардани талаботи зикргардида иваз намояд (*Қонуни ҚТ аз 18.03.2015 № 1193*).

Агар фурӯшанда (истеҳсолкунанда) дар рӯзи пешниҳод намудани талаботи мазкур моли ивазшаванда надошта бошад, чунин молро бояд дар давоми як моҳи пешниҳод намудани талаботи мазкур иваз намояд.

Дар сурати моли чунин намуна (тамља, хел, артикул) - ро надоштани фурӯшанда (истеҳсолкунанда), ки ин ба ӯ вобаста нест, ӯ ӯҳдадор аст дар давоми як моҳи аз ҷониби истеъмолкунанда пешниҳод шудани талабот ба вай ин гуна моли намунаи (тамљаи, хели, артикули) дигарро бо розигии истеъмолкунанда пешкаш намояд (*Қонуни ҚТ аз 18.03.2015 № 1193*).

Моли дорои сифати номатлуб бояд ба моли нав, яъне ба моли истифоданагардида иваз карда шавад.

Ҳангоми иваз намудани мол мӯҳлати кафолат аз нав, аз рӯзи ба истеъмолкунанда фурӯштани мол ҳисоб карда мешавад.

Моддаи 22. Мӯҳлати қонё гардонидани талаботи алоҳидаи истеъмолкунанда

Талаботи истеъмолкунанда оид ба мутаносибан кам кардани нархи хариди моли дорои сифати номатлуб, ҷуброни хароҷот аз тарафи истеъмолкунанда ё шахси сеюм барои рафъи нуқсони мол, инчунин ҷуброни зараре, ки дар натиҷаи бекор кардани шартномаи хариду фурӯш (ба истеҳсолкунанда ва ё

фурӯшанда баргардонидани моли дорои сифати номатлуб) ба истеъмолкунанда расидааст, аз ҷониби фурӯшанда (истеҳсолкунанда) бояд фавран қонё гардонидани шавад. Мӯҳлати ниҳии қонё гардонидани талаботи истеъмолкунанда аз рӯзи пешниҳод намудани талаботи дахлдор аз ҳафт рӯз ва ҳангоми зарурати гузаронидани экспертиза аз ҷаҳорда рӯзи тақвими зиёд буда наметавонад (*Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1769*).

Моддаи 23. Масъулияти фурӯшанда (истеҳсолкунанда) барои таъхири иҷрои талаботи истеъмолкунанда

Фурӯшанда (истеҳсолкунанда) ё ташкилоте, ки дар асоси шартномаи байни худ вазифаи фурӯшанда (истеҳсолкунанда) - ро иҷро мекунад, барои риоя накардани мӯҳлати пешбиниамудай моддаҳои 20, 21 ва 22 Қонуни мазкур, инчунин барои иҷро накардани (боздоштани иҷрои) талаботи истеъмолкунанда, ки бояд моли ҳаммонандро дар давраи таъмир (иваз) кардан ба ё пешниҳод намоянд, барои ҳар рӯзи таъхир ба андозаи як фоизи нархи мол ноустуворона (пушаймона) мепардозад.

Агар талабот иштиёран қонё гардонидани нашуда бошад, нархи мол бо назардошти нархи дар рӯзи ноустуворонаро пардохтани фурӯшанда (истеҳсолкунанда) ё худ дар рӯзи баровардани қарори суд мавҷудай моли намуна (тамля, хел, артикул ва лайра) муайян карда мешавад. Агар дар рӯзи ба истеъмолкунанда фурӯхтани мол нархаш назар ба ҷунин моли дар рӯзи пардохти ноустуворонаи он дар рӯзи баровардани қарори суд баландтар бошад, пас андозаи ноустуворона бо назардошти нархи рӯзи ба истеъмолкунанда фурӯхта шудани мол муайян карда мешавад.

Агар талаботи истеъмолкунанда дар мӯҳлатҳои пешбиниамудай моддаҳои 20, 21 ва 22 Қонуни мазкур иҷро нагардад, истеъмолкунанда ҳуқуқ дорад бо хости худ дигар талаботи муқаррарнамудай моддаи 18 Қонуни мазкурро пешниҳод намояд.

Моддаи 24. Ҳисоббаробаркунӣ бо истеъмолкунанда ҳангоми харидани моли дорои сифати номатлуб

Ҳангоми ба моли тамляи ҳаммонанд (модел, артикул) иваз намудани моли дорои сифати номатлуб арзиши он аз нав ҳисоб карда намешавад.

Дар мавриди ба ҳамон хел моли тамляи дигар (модел, артикул) иваз намудани моли дорои сифати номатлуб, ба шарте, ки нархи моли ивазшаванда аз нархи моли бар ивазаш пешниҳодгардида пасттар бошад, истеъмолкунанда фарқи нархҳоро мепардозад. Агар нархи моли ивазшаванда аз нархи моли бар ивазаш пешниҳодшаванда баландтар бошад, фарқи нархҳо ба истеъмолкунанда пардохта мешавад.

Ҳангоми аз ҷониби истеъмолкунанда пешниҳод намудани талабот оид ба мутаносибан кам кардани нархи хариди мол он дар лаҳзаи пешниҳод намудани ҷунин талабот оид ба паст кардани нарх ба ҳисоб гирифта мешавад ё ин ки агар он ба таври иштиёрӣ қонё нагардида бошад, дар лаҳзаи баровардани

қарори суд оид ба мутаносибан паст намудани нархи харид ба ҳисоб гирифта мешавад.

Дар сурати бекор намудани шартномаи хариду фурӯш истеъмолкунанда ҳуқуқ дорад баргардонидани пули барои мол додааш ва ҳамчунин чуброни фарқи байни нархи моли тибқи шартнома муқарраргардида ва нархи моли дахлдорро дар лаҳзаи ба таври ихтиёрӣ қонеъ гардонидани чунин талабот, ё ки агар талабот ба таври ихтиёрӣ қонеъ гардонида нашуда бошад, дар лаҳзаи баровардани қарори суд талаб намояд.

Ба истеъмолкунандагоне, ки мол ба қарз фурӯхта шудааст, дар ҳолати бекор намудани шартномаи хариду фурӯш маблаъ ба андозаи қарзи дар рӯзи баргардонидани мол пардохташуда баргардонида мешавад, инчунин маблаъи пешниҳоднамудаи қарз чуброн карда мешавад.

Моддаи 25. Ҳуқуқи истеъмолкунанда барои иваз намудани моли дорои сифати матлуб

Истеъмолкунанда ҳуқуқ дорад дар давоми чаҳордаҳ рӯзи тақвими ба ӯ супурдани моли лъайриозуқавӣ, ба шарте, ки фурӯшанда мӯҳлати аз ин дарозтарро таъкид накарда бошад, моли харидаашро дар ҷои харидааш ё худ дар ҷойҳои дигари таъкиднамудаи фурӯшанда ба чунин моли андоза, сохт, хурд ё калон, дӯхту шакл, ранг ва ё комплекти дигар иваз намуда, дар сурати фарқ кардани нархаш онро бо фурӯшанда аз нав ҳисобу китоб кунад.

Талаби харидор дар бобати иваз кардан ё баргардонидани мол бояд қонеъ гардонида шавад, ба шарте, ки мол мавриди истифода қарор нагирифта, хосиятҳои истеъмолиаш осеб надида, далеле дар даст бошад, ки он маҳз аз ҳамин фурӯшанда харидорӣ шудааст.

Номгӯи молҳоро, ки тибқи асосҳои зикргардидаи моддаи мазкур иваз карда намешаванд, Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ менамояд.

Агар моли ҳаммонанд дар рӯзи ба фурӯшанда мурочиат намудани истеъмолкунанда дар фурӯш набошад, истеъмолкунанда ҳуқуқ дорад моли харидаашро ба фурӯшанда баргардонда, маблаъи барои моли мазкур пардохташударо талаб кунад.

БОБИ 3. ҲИМОЯИ ҲУҚУҚИ ИСТЕЪМОЛКУНАНДАГОН ҲАНГОМИ ИҶРОИ КОР (ХИЗМАТРАСОНӢ)

(Қонуни ҚТ аз 2.01.2018 № 1498)

Моддаи 26. Мӯҳлати иҷрои кор (хизматрасонӣ)

Иҷроқунанда ўҳдадор аст кор (хизматрасонӣ) - ро дар мӯҳлати муқаррарнамудаи шартномаи иҷрои намуди кор (хизматрасонӣ) ба ҷо оварад *(Қонуни ҚТ аз 18.03.2015 № 1193)*.

Мӯҳлати иҷрои кор (хизматрасонӣ) мумкин аст бо санае (даврае), ки бояд иҷрои кор (хизматрасонӣ) ба анҷом расанд (ва) ё санае (даврае), ки

ичрокунанда бояд ба иҷрои кор (хизматрасонӣ) шурӯъ намояд, муайян карда мешавад.

Агар кор (хизматрасонӣ) қисм ба қисм (расонидани нашрияҳои матбуоти даврӣ, хизматрасонии техникӣ) дар давоми амали шартномаи иҷрои кор (хизматрасонӣ) ба иҷро расад, бояд мӯҳлати (давраи) дахлдори иҷрои ҷунин кор (хизматрасонӣ) пешбинӣ карда шавад.

Моддаи 27. Оқибати аз ҷониби иҷрокунанда риоя нашудани мӯҳлати иҷрои кор (хизматрасонӣ)

Агар иҷрокунанда мӯҳлати иҷрои кор (хизматрасонӣ) - мӯҳлати ољоз ва анҷоми кор (хизматрасонӣ) ва мӯҳлати мобайнии иҷрои кор (хизматрасонӣ) , ро вайрон карда бошад ё ҳангоми иҷрои кор (хизматрасонӣ) маълум гардад, ки он дар мӯҳлати муайян иҷро намешавад, истеъмолкунанда ҳуқуқ дорад:

- барои иҷрокунанда мӯҳлати нав таъин кунад, ки дар давоми он иҷрокунанда бояд ба иҷрои кор (хизматрасонӣ) шурӯъ кунад ва ё иҷрои кор (хизматрасонӣ)-ро анҷом диҳад ва пасттар кардани нархи иҷрои кор (хизматрасонӣ)-ро талаб намояд;

- иҷрои кор (хизматрасонӣ) - ро ба шахсони сеюм супориш диҳад ё бо қувваи худ анҷом диҳад ва аз иҷрокунанда ҷуброни зарари расидаро талаб намояд;

- пасттар кардани нархи иҷрои кор (хизматрасонӣ)-ро талаб намояд;

- шартномаи иҷрои кор (хизматрасонӣ)-ро бекор кунад.

Истеъмолкунанда ҳуқуқ дорад ҷуброни пурраи зарари дар натиҷаи риоя накардани мӯҳлати иҷрои кор (хизматрасонӣ) ба вай расидаро талаб намояд.

Мӯҳлати нави иҷрои кори (хизматрасонии) таъинкардаи истеъмолкунанда дар шартномаи иҷрои кор (хизматрасонӣ) зикр карда мешавад.

Ҳангоми гузаштани мӯҳлати нав истеъмолкунанда ҳуқуқ дорад ба иҷрокунанда дигар талаботи муқарраргардидаи қисми якуми моддаи мазкурро пешниҳод намояд.

Ҳангоми бекор кардани шартномаи иҷрои кор (хизматрасонӣ), инчунин дар сурати паст кардани нархи иҷрои кори (хизматрасонии) ба инобат гирифташаванда, музди ба истеъмолкунанда баргардонидашаванда кори (хизматрасонии) иҷрогардида мутобиқи қисмҳои сеюм ва чоруми моддаи 24 Қонуни мазкур муайян карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1980*).

Дар мавриди бекор кардани шартномаи иҷрои кор (хизматрасонӣ) иҷрокунанда ҳуқуқ надорад ҷуброни харочоти худро, ки дар ҷараёни иҷрои кор (хизматрасонӣ) анҷом дода шудаанд, инчунин пардохти иҷрои кор (хизматрасонӣ) - ро ба истисноӣ ҳолате, ки истеъмолкунанда кори (хизматрасонии) иҷрогардидаро қабул карда бошад, талаб намояд.

Дар сурати риоя нашудани мӯҳлати муқарраргардидаи иҷрои кор (хизматрасонӣ) ё мӯҳлати нави дар асоси қисми якуми моддаи мазкур

таъиннамудаи истеъмолкунанда ичрокунанда ба истеъмолкунанда барои ҳар рӯзи (соати, агар мӯҳлат бо соат муайян гардида бошад) гузаштани мӯҳлати ноустуворона (пушаймона) месупорад, ба андозаи як фоизи қор (хизматрасонӣ) ва агар нархи иҷрои қор (хизматрасонӣ) дар шартномаи иҷрои қор (хизматрасонӣ) муайян карда нашуда бошад, нархи умумии супоришро пардохт мекунад. Бо шартномаи иҷрои қор (хизматрасонӣ) дар байни истеъмолкунанда ва ичрокунанда метавонад андозаи хеле баландтари ноустуворона (пушаймона) муқаррар карда шавад.

Агар ичрокунанда исбот намояд, ки қор (хизматрасонӣ) дар натиҷаи қувваи рафънопазир ё бо гуноҳи истеъмолкунанда ба иҷро нарасидааст, талаботи дар қисми яқуми моддаи мазкур пешбинишудаи истеъмолкунанда қонё гардонидани намешавад.

Моддаи 28. Ҳуқуқи истеъмолкунанда ҳангоми ошқор гардидани камбудии иҷрои қор (хизматрасонӣ)

Истеъмолкунанда ҳангоми ошқор гардидани камбудии иҷрои қор (хизматрасонӣ) ҳуқуқ дорад бо хости худ талаб намояд, ки:

- камбудии қори иҷрошуда (хизмати расонида) бе музд бартараф карда шавад;

- нархи иҷрои қор (хизматрасонӣ) мутаносибан паст карда шавад;

- моли дигар аз ҳамон мавод бемузд ва бо ҳамон сифат тайёр ё қор (хизматрасонӣ) такроран бемузд иҷро карда шавад (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1980*);

- хароҷоти бартараф намудани камбудии қори иҷрогардида (хизмати расонида) бо қувваи худ ё шахси сеюм ҷуброн карда шавад.

Қонё гардонидани талаботи истеъмолкунанда оид ба бемузд бартараф намудани камбудӣ, оид ба тайёр намудани моли дигар ё оид ба иҷрои такрорӣ қор (хизматрасонӣ) ичрокунандаро барои риоя накардани мӯҳлати иҷрои қор (хизматрасонӣ) аз пардохти ноустуворона озод намекунад.

Агар камбудии иҷрои қор (хизматрасонӣ) дар мӯҳлати муқарраркардаи шартномаи мазкур аз ҷониби ичрокунанда бартараф нашуда бошад, истеъмолкунанда ҳуқуқ дорад шартномаи иҷрои қор (хизматрасонӣ) - ро бекор кунад ва ҷуброни пурраи зарарро талаб намояд. Агар истеъмолкунанда камбудии ҷиддии иҷрои қор (хизматрасонӣ) ё худ риоя нашудани шартҳои дигари шартномаро ошқор намояд, ҳамчунин ҳуқуқ дорад шартномаи иҷрои қору (хизматрасонӣ) - ро бекор кунад.

Истеъмолкунанда низ ҳуқуқ дорад пурра ҷуброн намудани зарари аз камбудии иҷрои қор (хизматрасонӣ) ба ӯ расидаро талаб намояд. Зарар дар мӯҳлати муқарраргардидаи қонё гардонидани талаботи дахлдори истеъмолкунанда ҷуброн мешавад.

Талабҳое, ки бо камбудии иҷрои қор (хизматрасонӣ) вобаста мебошанд, метавонанд ҳангоми қабули иҷрои қор (хизматрасонӣ) ё дар ҷараёни иҷрои қор

(хизматрасонӣ) ва ё агар ҳангоми қабул намудани иҷрои кор (хизматрасонӣ) камбудиро ошкор намудан имконнопазир бошад, дар давоми мӯҳлати муқаррарнамудаи қисми шашуми моддаи мазкур пешниҳод карда шаванд.

Истеъмолкунанда ҳуқуқ дорад талаботи ба камбудии иҷрои кор (хизматрасонӣ) вобастаро, ки дар муддати мӯҳлати кафолат ошкор шудааст ва агар он ошкор нашуда бошад, дар давоми ду соли қабул намудани иҷрои кор (хизматрасонӣ) ё панҷ сол дар нисбати камбудии биноҳо ё дигар молу мулки ҷайриманкул пешниҳод намояд.

Агар истеъмолкунанда исбот намояд, ки ин камбудӣ пеш аз корро қабул кардани ӯ ё бо сабабҳои то ин лаҳза рух додааст, иҷроқунанда барои камбудии кор (хизматрасонӣ), ки барои он мӯҳлати кафолат муқаррар нагардидааст, ҷавобгар мебошад.

Агар иҷроқунанда исбот карда натавонад, ки камбудии кори (хизматрасонии) дорои мӯҳлати кафолат баъди кор (хизматрасонӣ)-ро қабул намудани истеъмолкунанда, бинобар риоя накардани қоидаҳои истифодаи натиҷаи кор (хизматрасонӣ), амали шахсони сеюм ё қувваи рафънопазир рух додааст, ҷавобгар мешавад.

Дар ҳолатҳое, ки мӯҳлати кафолати тибқи шартнома пешбинигардида камтар аз ду сол (панҷ сол барои молу мулки ҷайриманкул) бошад ва истеъмолкунанда камбудии кор (хизматрасонӣ) - ро бо гузаштани мӯҳлати кафолат, вале дар давраи ду сол (панҷ сол барои молу мулки ҷайриманкул) ошкор намояд ва агар исбот намояд, ки чунин камбудӣ то қабул намудани кор (хизматрасонӣ) ё бо сабабҳои то ин лаҳза рух додааст, истеъмолкунанда ҳуқуқ дорад талаботи дар қисми якуми моддаи мазкур пешбинишударо пешниҳод намояд (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1980*).

Дар мавриди ошкор шудани камбудии ҷиддии кор (хизматрасонӣ), агар истеъмолкунанда исбот карда тавонад, ки ин камбудӣ то қабул намудани натиҷаи кор (хизматрасонӣ) ё бо сабабҳои то ин лаҳза рух додааст, ҳуқуқ дорад ба иҷроқунанда талаботи бемузд бартараф намудани камбудиро пешниҳод намояд. Агар бо гузаштани ду сол (панҷ сол барои молу мулки ҷайриманкул) аз рӯи қабули натиҷаи кор (хизматрасонӣ), вале дар доираи барои натиҷаи кор (хизматрасонӣ) муқаррар намудани мӯҳлати кафолат ё дар давоми даҳ соли аз ҷониби истеъмолкунанда қабул гардидани натиҷаи кор (хизматрасонӣ), агар мӯҳлати коршоямӣ муқаррар нагардида бошад, чунин камбудӣ ошкор гардида бошад, ин талабот метавонад пешниҳод карда шавад. Агар талаботи мазкур дар мӯҳлати бо Қонуни мазкур муқарраргардида қонунгардонидани нашавад ё камбудӣ бартарафшаванда бошад, истеъмолкунанда бо хости худ ҳуқуқ дорад талаб намояд, ки (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1980*):

- нархи иҷрои кор (хизматрасонӣ) мутаносибан паст карда шавад;
- хароҷоти бартараф намудани камбудии кор (хизматрасонӣ) бо қувваи худ ё шахсони сеюм ҷуброн карда шавад;

- шартномаи иҷрои кор (хизматрасонӣ) бекор ва зарар ҷуброн карда шавад (*Қонуни ҚТ аз 2.01.2018 № 1498*).

Моддаи 29. Мӯҳлати бартараф намудани камбудии кор (хизматрасонӣ)

Камбудии кор (хизматрасонӣ) бояд аз тарафи иҷрокунанда дар давоми ҷаҳордаҳ рӯзи тақвимӣ бартараф карда шавад, ба шарте, ки дар созишномаи тарафайн мӯҳлати дарозтар муқаррар карда нашуда бошад.

Барои риоя накардани мӯҳлати пешбиниамудай моддаи мазкур чиҳати рафъи камбудии иҷрои кор (хизматрасонӣ) иҷрокунанда ба истеъмолкунанда барои ҳар рӯзи гузаштани мӯҳлат ба андозаи як фоизи арзиши иҷрои кор ноустуворона (пушаймона) мепардозад.

Дар ҳолати риоя накардани ин мӯҳлат истеъмолкунанда ҳуқуқ дорад ба иҷрокунанда дигар талаботи пешбиниамудай Қонуни мазкурро пешниҳод намояд.

Моддаи 30. Мӯҳлати қонё гардонидани талаботи алоҳидаи истеъмолкунанда

Талаботи истеъмолкунанда чиҳати паст кардани нархи иҷрои кор (хизматрасонӣ), ҷуброни хароҷоти рафъи камбудии кор (хизматрасонӣ) бо қувваи худ ё шахси сеюм, инчунин ҷуброни зарари дар натиҷаи бекор кардани шартномаи иҷрои кор (хизматрасонӣ) расида, ки дар қисми якуми моддаи 27 ва қисмҳои якум ва чоруми моддаи 28 Қонуни мазкур пешбинӣ гардидаанд, бояд аз рӯзи пешниҳоди талаботи дахлдор дар мӯҳлати даҳ рӯз қонё гардонида шавад.

Талаботи истеъмолкунанда чиҳати бемузд тайёр намудани ашёи дигар аз маводи ҳаммонанди сифаташ якхела ё иҷрои такрории кор (хизматрасонӣ) бояд дар мӯҳлати барои иҷрои ғаврии кор (хизматрасонӣ) муқарраргардида ва агар ин мӯҳлат муқаррар нагардида бошад, дар мӯҳлати пешбиниамудай шартномаи иҷрои кор (хизматрасонӣ), ки ба таври матлуб иҷро нагардида буд, қонё гардонида шавад.

Барои риоя накардани мӯҳлати қонёгардонии талаботи алоҳидаи истеъмолкунанда, ки дар моддаи мазкур пешбинӣ гардидааст, иҷрокунанда ба истеъмолкунанда барои ҳар рӯзи гузаштани мӯҳлат ба андозаи як фоизи иҷрои кор (хизматрасонӣ) ноустуворона (пушаймона) мепардозад. Ба шартномаи иҷрои кор (хизматрасонӣ) байни истеъмолкунанда ва иҷрокунанда фоизи зиёдтари ноустуворона муқаррар шуда метавонад.

Дар ҳолати риоя накардани мӯҳлати мазкур истеъмолкунанда ҳуқуқ дорад ба иҷрокунанда дигар талаботи дар Қонуни мазкур пешбинигардидаро пешниҳод намояд.

Моддаи 31. Сметай иҷрои кор (хизматрасонӣ)

Барои иҷрои кори (хизматрасонии) пешбиниамудаи шартномаи иҷрои кор (хизматрасонӣ) метавонад арзиши сметаӣ ё калкулятсия тартиб дода шавад (*Қонуни ҚТ аз 18.03.2015 № 1193*).

Бо талаби истеъмолкунанда ё иҷрокунанда тартиб додани арзиши сметаӣ ё калкулятсия ҳатмӣ мебошад (*Қонуни ҚТ аз 18.03.2015 № 1193*).

Иҷрокунанда ҳуқуқ дорад дар мавриди баланд шудани арзиши мавод ва таҷҳизоти аз ҷониби иҷрокунанда пешниҳодшаванда, ҳамчунин арзиши хизмати аз ҷониби шахсони сеюм дар рафти иҷрои шартнома расонидашаванда, ки дар мавриди бастанӣ шартнома пешбинӣ карданашон ҷайриимкон буд, зиёд кардани арзиши сметаӣ ё калкулятсияро талаб намояд. Дар мавриди даст кашидани истеъмолкунанда аз иҷрои ин талабот иҷрокунанда ҳуқуқ дорад шартномаро бо тартиби судӣ бекор кунад (*Қонуни ҚТ аз 18.03.2015 № 1193*).

Агар зарурати иҷрои кори (хизматрасонии) иловагӣ пеш ояд ва ба ин сабаб арзиши сметаӣ ё калкулятсияро хеле зиёд кардан зарур шавад, иҷрокунанда ўҳдадор аст истеъмолкунандаро дар ин хусус сари вақт огоҳ намояд. Агар истеъмолкунанда барои баланд шудани арзиши сметаӣ ё калкулятсия розӣ набошад, вай ҳуқуқ дорад аз иҷрои шартнома даст кашад. Дар ин ҳолат иҷрокунанда метавонад аз истеъмолкунанда пардохти музди кори иҷрогардида (хизмати расонида) - ро талаб намояд (*Қонуни ҚТ аз 18.03.2015 № 1193*).

Иҷрокунандае, ки истеъмолкунандаро аз зарурати баланд шудани арзиши сметаӣ ё калкулятсия сари вақт огоҳ накардааст, ўҳдадор аст шартномаро иҷро кунад, ки дар ин ҳолат ҳуқуқи дар доираи арзиши сметаӣ ё калкулятсия пардохтани музди кор (хизматрасонӣ) барояш боқӣ мемонад (*Қонуни ҚТ аз 18.03.2015 № 1193*).

Дар сурати сарф нашудани воситаҳои пулии пардохташуда, ки бо арзиши сметаӣ пешбинӣ шудаанд ё калкулятсияи беасоси иқтисодӣ тартибдодашуда барои кори иҷрошуда (хизмати расонидашуда), фарқияти ошкоршудаи нарх бояд ба истеъмолкунанда баргардонида шавад (*Қонуни ҚТ аз 18.03.2015 № 1193*).

Моддаи 32. Иҷрои кор аз масолеҳи иҷрокунанда

Агар дар шартнома тартиби дигар пешбинӣ нашуда бошад, иҷрокунанда ўҳдадор аст кори тибқи шартномаи иҷрои кор муайянгардидаро аз масолеҳ ва маблаъи худ иҷро намояд (*Қонуни ҚТ аз 18.03.2015 № 1193*).

Иҷрокунандае, ки барои иҷрои кор масолеҳ пешниҳод намудааст, барои сифати номатлуби он аз рӯи қоидаҳои масъулияти фурӯшанда барои моли дорой сифати номатлуб ҷавобгар мебошад.

Пули масолеҳи иҷрокунанда ҳангоми бастанӣ шартномаи мазкур аз ҷониби истеъмолкунанда пурра ё дар ҳаҷме пардохта мешавад, ки дар шартномаи иҷрои кор бо шarti ҳисоби ниҳой кардан ҳангоми кори

бачоовардаи ичрокунандаро қабул карда гирифтани истеъмолкунанда зикр гардидааст, ба шарте, ки бо мувофиқаи тарафҳо тартиби дигари ҳисоби маводи ичрокунанда пешбинӣ нагардида бошад.

Дар ҳолатҳои пешбиниамудаи шартномаи иҷрои кор ичрокунанда метавонад ба истеъмолкунанда масолахро ба тариқи кредит пешниҳод кунад. Таъйирёбии минбаъдаи нархи масолаҳи қарздодаи ичрокунанда боиси ҳисобу китоби нав шуда наметавонад.

Масолаҳи ичрокунанда, воситаҳои техникӣ, асбобҳо ва маводи дигари барои иҷрои кор зарурро ба маҳалли иҷрои кор ичрокунанда мерасонад.

Моддаи 33. Иҷрои кор аз масолаҳи (ашёи) истеъмолкунанда

Агар кор пурра ё қисман аз масолаҳи (ашёи) истеъмолкунанда ба ҷо оварда шавад, ичрокунанда барои эҳтиёт кардани ин масолаҳ (ашё) ва истифодаи сарфакоронаи он ҷавобгар аст.

Иҷрокунанда ўҳдадор аст, ки (*Қонуни ҚТ аз 18.03.2015 № 1193*):

- истеъмолкунандаро аз корношоямӣ ё бадсифатии масолаҳи (ашёи) супурдаи ў огоҳ намояд;

- дар бораи сарфи масолаҳ ҳисобот диҳад ва боқимондаи онро баргардонад ё бо розигии истеъмолкунанда музди (сметаи) корро бо назардошти арзиши масолаҳи истифоданашудае, ки дар дасти ичрокунанда мондааст, камтар кунад.

Иҷрокунанда ўҳдадор аст, ки дар сурати пурра ё қисман гум шудани (осеб дидани) масолаҳи (ашёи) аз истеъмолкунанда гирифтааш дар давоми се рӯз бо ҳамин гуна масолаҳи (ашёи) сифаташ якхела иваз намояд ва бо майлу хоҳиши истеъмолкунанда дар мўҳлати мувофиқагардида аз масолаҳи (ашёи) шабеҳи он маснуот созад ва дар мавриди ноилочӣ ба истеъмолкунанда арзиши дукаратаи масолаҳи (ашёи) гумшуда (осебдида) ва ҳамчунин хароҷоти истеъмолкунандаро ҷуброн намояд (*Қонуни ҚТ аз 18.03.2015 № 1193*).

Арзиши масолаҳи (ашёи) гумшуда (осебдида) дар асоси нархи мавҷудаи масолаҳ (ашё) дар ҷое, ки талаби истеъмолкунанда бояд аз тарафи ичрокунанда дар рӯзи ихтиёрӣ қонеъгардонӣ ё худ дар рӯзи баровардани қарори суд қонеъ гардонида шавад, муайян карда мешавад, агар талаби истеъмолкунанда ихтиёрӣ қонеъ гардонида нашуда бошад.

Дар шартномаи иҷрои кор ва ё дигар ҳуҷҷате (расидае супорише), ки далели баста шудани шартнома аст, бояд ному тавсиф ва нархи аниқи масолаҳ (ашё), ки бо созишномаи тарафайн муайян карда мешавад, зикр шуда бошад.

Агар ичрокунанда исбот намояд, ки истеъмолкунандаро аз хосиятҳои махсуси масолаҳе (ашёе) огоҳонидааст, ки боиси пурра ё қисман гум шудани (осеб дидани) он мегардад, аз масъулияти пурра ё қисман гум шудани (осеб дидани) масолаҳ (ашё) озод мегардад. Агар савияи дониши илмӣ ва техникаи ичрокунанда барои ошкор кардани хосиятҳои махсуси масолаҳ (ашё) имконият надода бошад, ў аз ҷавобгарӣ озод намешавад.

Моддаи 34. Ўҳдадории иҷрокунандагон дар бобати огоҳонидани истеъмолкунанда аз ҳолатҳое, ки метавонанд ба сифати иҷроӣ кор (хизматрасонӣ) таъсир расонанд ё худ боиси сари вақт иҷро нашудани он гарданд

Иҷрокунанда ўҳдадор аст истеъмолкунандаро сари вақт хаттӣ аз он огоҳонад, ки риоя кардани дастурҳои истеъмолкунанда ва ҳолатҳои дигари вобаста ба истеъмолкунанда метавонад сифати иҷроӣ кор (хизматрасонӣ)-ро паст кунад ё худ боиси сари вақт иҷро нашудани он гарданд (*Қонуни ҚТ аз 18.03.2015 № 1193*).

Агар истеъмолкунанда, қатъи назар аз сари вақт ва аз ҷониби иҷрокунанда асоснок огоҳонида шуданаш масолеҳи корношоям ё бадсифатро дар мўҳлати мувофиқашуда иваз накунад, дастурҳоро доир ба тарзу усули иҷроӣ кор (хизматрасонӣ) таъйир надихад ё дигар ҳолатҳоеро бартараф намояд, ки сифати иҷроӣ кор (хизматрасонӣ)-ро паст карда метавонанд, иҷрокунанда ҳуқуқ дорад шартномаи иҷроӣ кор (хизматрасонӣ)-ро бекор кунад ва ҷуброни зарари ба ў расидаро талаб намояд.

Моддаи 35. Тартиби пардохти музди кори иҷрогардида (хизмати расонида)

Тартиби пардохти музди кори иҷрогардида (хизмати расонида) бо шартномаи байни истеъмолкунанда ва иҷрокунанда муайян карда мешавад.

Истеъмолкунанда ўҳдадор аст, ки музди кори (хизмати) дар ҳаҷми пурра бачоовардаи иҷрокунандаро баъди қабул карда гирифтани он пардозад. Бо розигии истеъмолкунанда музди кор (хизмат) хангоми бастанӣ шартнома дар ҳаҷми пурра ё ба тариқи пешакӣ метавонад пардохта шавад (*Қонуни ҚТ аз 18.03.2015 № 1193*).

Моддаи 36. Қоидаҳои савдо, ҳўроки умумӣ хизматрасонии маишӣ ва дигар намунаҳои хизматрасонии истеъмолкунандагон

(*Қонуни ҚТ аз 6.10.2008 № 424*)

Қоидаҳои савдо, ҳўроки умумӣ хизматрасонии маишӣ ва дигар намудҳои хизматрасонии истеъмолкунандагон (қоидаҳои иҷроӣ намудҳои алоҳидаи кор ва қоидаҳои хизматрасонии намудаҳои алоҳида) -ро Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ менамояд (*Қонуни ҚТ аз 6.10.2008 № 424*).

Моддаи 37. Танзими намудҳои алоҳидаи хизмат

Оқибати вайрон кардани талабҳои шартнома дар бораи намудҳои алоҳидаи хизматрасонӣ, агар чунин шартнома бо хусусияти худ ба доираи амали Қонуни мазкур дохил нагардад, бо қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян карда мешавад.

БОБИ 4. ҲИМОЯИ ДАВЛАТӢ ВА ҶАМЪИЯТИИ ҲУҚУҚИ ИСТЕЪМОЛКУНАНДАГОН

(Қонуни ҚТ аз 2.01.2018 № 1498)

Моддаи 38. Ваколатҳои мақоми давлатии зиддиинҳисорӣ

Назорати давлатӣ оид ба риоя ва иҷрои талаботи қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи ҳимояи ҳуқуқи истеъмолкунандагон аз ҷониби мақоми давлатии зиддиинҳисорӣ (сохторҳои минтақавии он) амалӣ мегардад *(Қонуни ҚТ аз 18.03.2015 № 1193)*.

Мақоми давлатии зиддиинҳисорӣ (минбаъд - мақоми зиддиинҳисорӣ) дорои ваколатҳои зерин мебошад *(Қонуни ҚТ аз 18.03.2015 № 1193)*:

- ба истеҳсолкунанда (иҷрокунанда, фурӯшанда) чиҳати хотима додани ҳуқуқвайронкунонии истеъмолкунандагон, аз ҷумла оид ба нафурӯхтани моли мӯҳлати коршоямиаш гузашта, инчунин оид ба нафурӯхтани моле (иҷрои коре), ки бояд мӯҳлати коршоямиаш муқаррар карда мешуд, вале он муқаррар нашудааст ва оид ба боздоштани фурӯши мол (иҷрои кор, хизматрасонӣ) хангоми мавҷуд набудани маълумоти дурусту кофӣ дар бораи мол (кор, хизматрасонӣ), амрномаҳоро ирсол менамояд *(Қонуни ҚТ аз 18.03.2015 № 1193)*;

- ба мақомоти дахлдор оид ба вайрон шудани ҳуқуқи истеъмолкунандагон барои пеш аз мӯҳлат бекор кардан ва ё боздоштани амали иҷозатнома оид ба фаъолияти муайян мавод ирсол менамояд *(Қонуни ҚТ аз 18.03.2015 № 1193)*;

- ба мақомоти дахлдор маводро нисбат ба шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ оид ба маҷбурӣ ситонидани ҷаримаҳо пешниҳод менамояд *(Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1769)*;

- ташаккул ва пешбурди маҳзани иттилооти дастрасро дар соҳаи ҳимояи ҳуқуқи истеъмолкунандагон бо тартиби муқаррарнамудаи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон анҷом медиҳад *(Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1980)*;

- маводро ба мақомоти прокуратура, дигар мақомоти ҳифзи ҳуқуқ аз рӯи тобеият барои ҳалли масъалаҳои ольоз намудани парвандаҳои ҷиноятӣ аз рӯи аломатҳои ҷиноят, ки бо вайрон намудани ҳуқуқҳои истеъмолкунандагон алоқаманданд, пешниҳод мекунад *(Қонуни ҚТ аз 18.03.2015 № 1193)*.

Мақоми зиддиинҳисорӣ хангоми ошкор намудани ҳолатҳои вайронкунии ҳуқуқи истеъмолкунандагон ва ҳалалдор гардидани манфиати гурӯҳи номуайяни истеъмолкунандагон, ба мақомоти ваколатдори соҳавӣ ва ё суд оид ба боздошт ё қатъ намудани фаъолияти истеҳсолкунандагон, иҷрокунандагон ё фурӯшандагони мол (кор ва хизматрасонӣ), инчунин соҳибкорони инфиродӣ барои далалинона вайрон кардани ҳуқуқҳои бо қонун ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ муқарраршудаи истеъмолкунандагон, ки боиси марг ё бемориҳои оммавӣ, захролудшавии одамон мегардад, мурочиат менамояд *(Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1769)*.

Мақоми зиддиинҳисорӣ метавонад аз ҷониби суд барои иштирок дар муурофияи судӣ ҷалб карда шавад ё бо ташаббуси худ бо мақсади ҳимояи

хукуқи истеъмолкунандагон барои додани хулосаҳо аз рӯи парванда дар муурофияи судӣ иштирок намояд.

Мақоми зиддиинҳисорӣ ҳангоми ошкор кардани далелҳои вайрон гардидани Қонуни мазкур аз ҷониби шахсони воқеӣ ва ҳукуқӣ дар мавриди номуайян будани гурӯҳи истеъмолкунандагон дар бораи ба бучети давлатӣ гузарондани даромаде, ки дар натиҷаи вайрон гардидани ҳукуқи истеъмолкунанда ба даст омадааст, қарор қабул менамояд (*Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1769*).

Моддаи 39. Ваколатҳои мақомоти давлатие, ки назорати сифат ва беҳатарии мол (кор, хизматрасонӣ) - ро анҷом медиҳанд

(*Қонуни ҚТ аз 6.10.2008 № 424*)

Бо мақсади таъмини беҳатарии мол (кор, хизматрасонӣ) мақоми давлатӣ оид ба стандартизатсия, метрология, сертификатсия ва нозироти савдои Ҷумҳурии Тоҷикистон, мақомоти назорати давлатии санитарии эпидемиологӣ, мақомоти назорати давлатии тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли, мақомоти ҳифзи муҳити зист ва дигар мақомоти идоракунии давлатӣ, дар доираи салоҳияти худ назорати сифат ва беҳатарии мол (кор, хизматрасонӣ) - ро анҷом медиҳанд (*Қонуни ҚТ аз 6.10.2008 № 424, аз 29.01.2021 № 1769*):

- назорати риояи талаботи беҳатарии мол (кор, хизматрасонӣ) - ро анҷом медиҳанд;

- барои бартараф намудани риоя накардани талаботи беҳатарии мол (кор, хизматрасонӣ), талаботи аз истеҳсолот гирифтани чунин мол (кор, хизматрасонӣ), истеҳсол накардан ва нафурӯхтани чунин мол (ичрои кор, хизматрасонӣ), нафурӯхтани моли мӯҳлати коршоямиаш гузашта ва моле (коре), ки бояд ба он мӯҳлати коршоямӣ муқаррар мешуду вале муқаррар карда нашудааст, инчунин талаботи боздоштани фурӯши мол (ичрои кор, хизматрасонӣ) ҳангоми мавҷуд набудани маълумоти дурусту кофӣ оид ба мол (кор, хизматрасонӣ), оид ба гирифтани онҳо аз истеъмолкунандагон ва дар ин хусус хабардор намудани истеъмолкунандагон амрӣя ирсол мекунад (*Қонуни ҚТ аз 2.01.2018 № 1498*);

- ҳангоми аз ҷониби истеҳсолкунанда (ичрокунанда, фурӯшанда) риоя нагардидани талаботи беҳатарии мол (кор, хизматрасонӣ) нисбати онҳо ба суд даъво пешниҳод мекунад.

Ҳамоҳангсозии фаъолияти мақомоти давлатӣ, ки назорати сифат ва беҳатарии мол (кор, хизматрасонӣ) - ро анҷом медиҳанд, инчунин ташкил ва иҷрои корҳои тасдиқи ҳатмии мувофиқати мол (кор, хизматрасонӣ) ба талаботи муқарраршуда ба зиммаи мақоми давлатӣ оид ба стандартизатсия, метрология, сертификатсия ва нозироти савдои Ҷумҳурии Тоҷикистон гузошта мешавад (*Қонуни ҚТ аз 6.10.2008 № 424*).

Мақоми давлатӣ оид ба стандартизатсия, метрология, сертификатсия ва нозироти савдои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар доираи салоҳияташ чунин вазифахоро иҷро менамояд (*Қонуни ҚТ аз 6.10.2008 № 424, аз 2.01.2018 № 1498*):

- тартиби сертификатсия кардани мол (кор, хизматрасонӣ) - ро муайян менамояд;

- мақомоти сертификатсияи намудҳои мушаххаси мол (кор, хизматрасонӣ) ва ҳамчунин лабораторияҳои (марказҳои) озмоиширо барои санҷишҳои дахлдор ваколатдор месозад;

- ба дуруст сертификатсия шудани мол (кор, хизматрасонӣ) назорат мекунад;

- феҳристони давлатии моли (кори, хизматрасонии) сертификатсияшуда, мақомоти ваколатдорро доир ба сертификатсия, лабораторияҳои (марказҳои) озмоиширо ба роҳ мемонад;

- дар бораи эътирофи сертификатсияҳое, ки ба мақомоти хориҷӣ ва байналмилалӣ додааст, қарор қабул менамояд, дар муносибатҳои мутақобила бо ташкилотҳои хориҷӣ ва байналмилалӣ аз рӯи масъалаҳои сертификатсияи мол (кор, хизматрасонӣ) аз номи Ҷумҳурии Тоҷикистон намояндагӣ мекунад.

- риояи қоидаҳои савдо, ҳуроки умумӣ, сифат ва бехатарии молҳои ниёзи мардумро назорат мекунад (*Қонуни ҚТ аз 6.10.2008 № 424*).

Моддаи 39(1). Мақоми ваколатдори давлатие, ки танзим ва назорати хизматрасонии молиявии ташкилотҳои қарзӣ ва суљуртавино анҷом медиҳад

(Қонуни ҚТ аз 2.01.2018 № 1498)

Хизматрасонии молиявии ташкилотҳои қарзӣ ва суљуртавино аз ҷониби Бонки миллии Тоҷикистон тибқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон танзим ва назорат карда мешавад (*Қонуни ҚТ аз 2.01.2018 № 1498*)

Моддаи 40. Хориҷ карда шуд

(Қонуни ҚТ аз 28.12.2013 № 1052)

Моддаи 41. Аз ҷониби мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ҳимоя карда шудани ҳуқуқи истеъмолкунандагон

Бо мақсади ҳимояи ҳуқуқи истеъмолкунандагон дар назди мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ сохторҳои дахлдор ташкил карда мешаванд, ки онҳо:

- шикоятҳои истеъмолкунандагонро баррасӣ мекунанд ва ба онҳо оид ба масъалаҳои ҳуқуқи истеъмолкунандагон маслиҳат медиҳанд;

- шартномаҳои бо фурӯшандагон (ичрокунандагон, истеҳсолкунандагон) бастаи истеъмолкунандагонро бо мақсади ошкор намудани шартҳое, ки ҳуқуқи истеъмолкунандагонро маҳдуд месозанд, таҳлил мекунанд;

- ҳангоми ошкор намудани моли (кори, хизматрасонии) дорои сифати номатлуб, инчунин барои ҳаёт, саломатӣ ва молу мулки истеъмолкунандагон ва барои муҳити зист хатарнок мақомоти ҳокимияти иҷроияро, ки назорати сифат ва бехатарии мол (кор, хизматрасонӣ) - ро амалӣ мекунанд, фавран огоҳ месозанд (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1980*);

- дар ҳолати ошкор намудани фурӯши мол (ичрои кор, хизматрасонӣ), ки маълумоти дуруст ва кофӣ надорад ё мӯҳлати коршоямиаш гузаштааст ё худ мӯҳлати коршоямиаш зикр нашудааст, агар муқаррар намудани ин мӯҳлатҳо ҳатмӣ бошад, фурӯши мол (ичрои кор, хизматрасонӣ) - ро то пешниҳод намудани маълумот боз медоранд ё қатъ мекунанд;

- ба суд чиҳати ҳимояи ҳуқуқи истеъмолкунандагон (доираи номуайяни истеъмолкунандагон) муроҷиат мекунанд.

Моддаи 42. Ҳуқуқи иттиҳодияҳои ҷамъиятии истеъмолкунандагон (ассотсиатсия, иттифоқҳои онҳо)

Шаҳрвандон ҳуқуқи ихтиёран дар иттиҳодияҳои ҷамъиятии истеъмолкунандагон (ассотсиатсия, иттифоқҳои онҳо) муттаҳид шуданро доранд.

Иттиҳодияҳои ҷамъиятии истеъмолкунандагон (ассотсиатсия, иттифоқҳои онҳо) дар мавридҳои пешбиниамудаи оинномаи иттиҳодияҳои мазкур (ассотсиатсия, иттифоқҳои онҳо) ҳуқуқ доранд, ки:

- дар таҳияи талабот ба бехатарии мол (кор, хизматрасонӣ) ва ҳамчунин ба стандартҳое, ки талаботи ҳатмиро дар ин соҳа муқаррар менамоянд, ба лоиҳаи қонунҳо ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ, ки муносибатҳоро дар соҳаи ҳимояи ҳуқуқи истеъмолкунанда танзим менамоянд, иштирок кунанд;

- экспертизаи мустақилонаи сифат ва бехатарии мол (кор, хизматрасонӣ)-ро аз рӯи супориш дар ташкилотҳои дахлдор ё дар мавриди доштани лабораторияҳои худӣ гузаронанд, ба шарте, ки мақомоти дахлдор барои салоҳияти техникӣ доштани онҳо иҷозат дода бошанд;

- риоя шудани ҳуқуқи истеъмолкунандагон ва қоидаҳои хизматрасонии тичоратӣ, маишӣ ва дигар намудҳои ба истеъмолкунандагон хизматрасониро тафтиш намоянд, бо супориши истеъмолкунандагон дар гузаронидани экспертиза доир ба риоя нашудани ҳуқуқи истеъмолкунандагон иштирок кунанд;

- ба мақомоти идоракунии давлатӣ ва ташкилотҳо доир ба беҳтар кардани сифати мол (кор, хизматрасонӣ), истеҳсол накардан, аз муомилот гирифтани моле (қоре, хизматрасоние), ки барои ҳаёт, саломатӣ, молу мулки истеъмолкунанда ва муҳити зист хавфу хатар доранд, тақлифҳо пешниҳод намоянд (*Қонуни ҚТ аз 22.06.2023 № 1980*);

- ҳамроҳи мақомоти идоракунии давлатӣ дар назорати татбиқи нархҳои идорашаванда ширкат варзад, тарифҳоеро, ки мақомоти давлатӣ барои ба ҷо овардани хизмати аҳолий (истеъмолкунандагон) муқаррар менамояд, мустақиман экспертиза кунад;

- ба мақомоти прокуратура ва мақомоти идоракунии давлатӣ дар бораи ба ҷавобгарӣ кашидани шахсони барои истеҳсоли фурӯши моли (ичрои кори, хизматрасонии) ба талаботи муқарраргардида нисбати беҳатарӣ ва сифати мол (кор, хизматрасонӣ) номувофиқ ва ҳамчунин барои риоя накардани ҳуқуқи истеъмолкунандагон айбдоранд, мавод пешниҳод намоянд;

- дар бораи боздошти амал, бекор ё безътибор донишҷӯи санадҳои мақомоти иҷроияи марказии ҳокимияти давлатӣ, мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ва мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот, ки ҳилофи санадҳои меъёрии ҳуқуқии танзимкунандаи соҳаи Ҳимояи ҳуқуқи истеъмолкунандагон мебошанд, ба мақомоти ваколатдор, прокуратура ё суд муроҷиат намоянд (*Қонуни ҚТ аз 29.01.2021 № 1769*);

- барои Ҳимояи ҳуқуқи истеъмолкунандагон (доираи номуайяни истеъмолкунандагон) ба суд муроҷиат намоянд.

Моддаи 43. Ҳифзи манфиати гурӯҳи номуайяни истеъмолкунандагон

Мақоми зиддиинҳисорӣ, мақомоти идоракунии давлатӣ, ки назорати сифат ва беҳатарии мол (кор, хизматрасонӣ) - ро анҷом медиҳанд, ҳуқуқ доранд дар бораи эътирофи амали фурӯшандаҳо (истеҳсолкунандагон, иҷрокунандагон) ё ташкилоте, ки дар асоси шартнома бо онҳо вазифаи фурӯшанда (истеҳсолкунанда) - ро иҷро мекунад, нисбати гурӯҳи номуайяни истеъмолкунандагон ва қатъи ин амалҳо ба суд даъво пешниҳод намоянд.

Ҳангоми қонунгардонидани чунин даъво суд қонуншиканро ӯҳдадор месозад, ки дар мӯҳлати муқаррарнамудаи суд аз тариқи воситаҳои ахбори омма ё бо тарзи дигар қарори судро ба маълумоти истеъмолкунанда расонад (*Қонуни ҚТ аз 18.03.2015 № 1193, аз 22.06.2023 № 1980*).

Қарори эътибори қонунӣ пайдокардаи суд нисбати гурӯҳи номуайяни истеъмолкунандагон оид ба зиддиҳуқуқӣ эътироф намудани амалҳои фурӯшанда (истеҳсолкунанда, иҷрокунанда) ё ташкилоти тибқи шартномаи бо ӯ басташуда вазифаи фурӯшанда (истеҳсолкунанда) - ро иҷрокунанда, барои суде, ки даъвои истеъмолкунандаро дар хусуси оқибатҳои ҳуқуқии граждании амали фурӯшанда (истеҳсолкунанда, иҷрокунанда) ё ташкилоти дар асоси шартномаи бо ӯ басташуда вазифаи фурӯшанда (истеҳсолкунанда) - ро иҷрокунанда баррасӣ менамояд, оид ба масъалаҳои ҷой доштан ё надоштани ин амалҳо ва аз ҷониби шахсони мазкур содир гардидан ё нагардидани ин амалҳо ҳатмӣ мебошад.

БОБИ 5. МУҚАРРАРОТИ УМУМӢ

(*Қонуни ҚТ аз 18.03.2015 № 1193*)

Моддаи 44. Дар бораи беъътибор донистани Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи ҳимояи ҳуқуқи истеъмолкунандагон"

Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон [аз 15 майи соли 1997](#) "Дар бораи ҳимояи ҳуқуқи истеъмолкунандагон" (Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, с. 1997, № 10, моддаи 135) беъътибор дониста шавад.

Моддаи 44(1). Ҷавобгарӣ барои риоя накардани талаботи Қонуни мазкур *(Қонуни ҚТ аз 18.03.2015 № 1193)*

Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ барои риоя накардани талаботи Қонуни мазкур тибқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҷавобгарӣ кашида мешаванд
(Қонуни ҚТ аз 18.03.2015 № 1193).

Моддаи 45. Мавриди амал қарор додани Қонуни мазкур

Қонуни мазкур пас аз интишори расмӣ мавриди амал қарор дода шавад.

Президенти

Ҷумҳурии Тоҷикистон Э. Раҳмонов

ш. Душанбе

9 декабри соли 2004 № 72